

Postoj mládeže k dobrovolnictví ve Zlínském kraji

Monika Manišová

Bakalářská práce
2010

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií
Ústav pedagogických věd
akademický rok: 2009/2010

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Monika MANIŠOVÁ**
Studijní program: **B 7507 Specializace v pedagogice**
Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Téma práce: **Postoj mládeže k dobrovolnictví ve Zlínském kraji.**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.
Vymezení pojmů a teoretických východisek z problematiky dobrovolnictví.
Příprava metodiky výzkumné části.
Realizace kvantitativního výzkumu.
Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.
Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

KRAUS, B. Základy sociální pedagogiky. Praha: Portál. 2008. ISBN 978-80-7367-383-3.

MIOVSKÝ, M. Kvalitativní přístup a metody v psychologickém výzkumu. Praha: Grada.

2006. ISBN 80-247-1362-4.

NAKONEČNÝ, M. Sociální psychologie organizace. Praha: Grada Publishing., 2005. ISBN

80-247-0577-X.

SOZANSKÁ, O., TOŠNER, J. Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích. Vyd.2.

Praha: Portál. 2006. 152 s. ISBN 80-7367-178-6.

zákon č. 198/2002 Sb.

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Štefan Chudý, Ph.D.

Ústav pedagogických věd

Datum zadání bakalářské práce:

11. února 2010

Termín odevzdání bakalářské práce:

7. května 2010

Ve Zlíně dne 11. února 2010

prof. PhDr. Vlastimil Švec, CSc.
děkan

Mgr. Soňa Vávrová, Ph.D.
ředitelka ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním bakalářské práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že bakalářská práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – bakalářskou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze bakalářské práce jsou totožné;
- na bakalářské práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 20.4.2010

Monika Šamšarová

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací;

⁽¹⁾ Vysoká škola nevydělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlížení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst.

3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jím dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíží k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Abstrakt česky

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou dobrovolnictví. První praktická část se zabývá objasněním pojmu mládeže ve vztahu k dobrovolnictví, seznámení s činností dobrovolníků v organizacích. Dále se zaměřuje na získávání dobrovolníků, možnosti uplatnění, získávání sponzorů, zapojení dobrovolníků, obeznámení s pojmem organizace či využití dobrovolníků. Kdo jsou hlavními aktéry v dobrovolnictví, co dobrovolníci od práce očekávají a co je motivuje. Praktická část je věnována výzkumu, kdy se prostřednictvím dotazníkového šetření snažíme zjistit, jaký studenti posledního ročníku, maturitních i nematuritních oborů středních škol ve Valašských Kloboukách, zaujímají postoj k této problematice.

Klíčová slova:

Mládež, dobrovolnictví, dobrovolník, organizace, možnosti uplatnění, postoj, motivace

ABSTRACT

Abstrakt ve světovém jazyce:

This bachelor study is concerned with the problems of volunteer activity. The first, practical part is concerned with the explanation of young people concept in relation to volunteer activity, it brings identification with such activity in organizations. Further it focuses on the moment of volunteers obtaining, the possibility of being applied, the sponsor obtaining, the identification with the conception of organization or volunteer work. Who are the main participants in volunteer activity, what these people expect from such work and what is the the motivation for them. The practical part is focuses on research, when we are trying to find out – by means of questionnaire investigation, which is the student position to this problem in the last, final classes of study at the comprehensive schools – leaving examination, or non-leaving examination in Valašské Klobouky.

Keywords: Young people, volunteer, organization, the possibility of being applied, position., motivation.

Ráda bych poděkovala Mgr. Štefanu Chudému Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, za cenné rady, podněty i moudré připomínky. Také patří mé poděkování kantorům středních škol ve Valašských kloboukách, kteří mi zde umožnili vykonat výzkum. A v neposlední řadě děkuji hlavně za spolupráci studentům, kteří byli ochotni se zapojit do mého výzkumu.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	10
I TEORETICKÁ ČÁST	11
1 MLÁDEŽ A DOBROVOLNICTVÍ.....	12
1.1 MLÁDEŽ	13
1.1.1 Rozpor mezi hodnotami mladé a starší generace	16
1.2 ZVLÁŠTNÍ NÁROKY NA POMÁHAJÍCÍ POVOLÁNÍ.....	17
1.3 OBECNĚ O DOBROVOLNICTVÍ.....	17
1.4 KDO JE DOBROVOLNÍK.....	18
1.5 K TERMINOLOGII DOBROVOLNICTVÍ	18
1.6 MOŽNOSTI UPLATNĚNÍ.....	19
1.6.1 Co je organizace	23
1.6.2 Modely dobrovolnictví	23
1.6.3 Získávání dobrovolníků.....	24
1.6.4 Míra využití pomoci dobrovolníků (dle Frič, P. a kol., 2001):	25
1.6.5 Fundraising- vyhledávání sponzorů	25
1.6.6 Účast dobrovolníků	26
1.7 DOBROVOLNÍCI A JEJICH OČEKÁVÁNÍ	27
1.8 HLAVNÍ AKTÉŘI V DOBROVOLNICTVÍ.....	27
1.9 DOBROVOLNICTVÍ ZAMĚŘENÉ NA CHARAKTERISTICKÉ OBLASTI.....	28
1.10 POJIŠTĚNÍ DOBROVOLNÍKŮ	30
1.11 HRANICE V POMÁHAJÍCÍ PROFESI.....	31
1.12 ZAPOJENÍ DOBROVOLNÍKŮ.....	32
1.12.1 Postoj českých obyvatel k dobrovolnictví.....	33
2 MOTIVACE DOBROVOLNÍKŮ.....	35
2.1 ÚROVNĚ A ODMĚNY MOTIVACE	35
2.2 SEBEMOTIVACE	37
2.3 MOTIVY A ODMĚNY DOBROVOLNÍKA.....	38
2.4 EMPATIE.....	38
2.5 AKTIVNÍ NASLOUCHÁNÍ.....	39
II PRAKTICKÁ ČÁST	40
3 ZÁKLADNÍ INFORMACE O VÝZKUMU	41

3.1	VÝZKUMNÝ PROBLÉM	41
3.2	DÍLČÍ VÝZKUMNÉ PROBLÉMY	41
3.3	CÍLE VÝZKUMU	42
3.4	METODIKA VÝZKUMU.....	42
3.5	SCHÉMA SAMOTNÉHO VÝZKUMU	42
3.6	PŘEDPOKLADY ZÁVĚRŮ Z DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ	43
3.6.1	Výzkumný vzorek	44
3.7	POPIS VÝZKUMU	45
4	REALIZACE VÝZKUMU	47
4.1	HLAVNÍ VÝZKUM	47
4.2	OBSAHOVÁ A KVANTITATIVNÍ ANALÝZA	47
4.2.1	Kvalitativní a kvantitativní analýza výsledků	48
4.2.2	Doplňující výzkum	57
	ZÁVĚR	60
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	62
	SEZNAM OBRÁZKŮ	63
	SEZNAM TABULEK.....	64
	SEZNAM PŘÍLOH P:.....	65

ÚVOD

Bakalářská práce je zaměřena na problematiku dobrovolnictví u dnešní mládeže. Teoretická část se věnuje mládeži, definování pojmů souvisejících s dobrovolnictvím či práci s dobrovolníky v organizacích. Dále se zde můžeme seznámit s možností uplatnění dobrovolníků, také se informujeme o tom, co od práce mládež očekává a jaká je jejich motivace k práci.

Praktická část je věnována výzkumu a to posledním ročníkům maturitních i nematuritních oborů středních škol ve Valašských Kloboukách a je zaměřen na jejich postoj k dobrovolnictví. Mým hlavním cílem bylo zjistit, zda jsou studenti vůbec seznámeni s problematikou dobrovolnictví, prostřednictvím koho jsou informováni o této lidu prospěšné práci, jestli se někdy zapojovali či stále ještě zapojují do pravidelných dobrovolných akcí, buď v rámci školy nebo ve svém volném čase a která oblast je nejvíce vyhledávaná. Jakou mají studenti motivaci k pomáhající profesi a jak tuto práci vidí svýma očima.

Jak je známo, tato práce je pro mnohé lidi v dnešní společnosti nepodstatná nebo i opovrhovaná či spíše nemá žádný velký význam. Existují však lidé, kteří tuto práci nejen podporují, ale také přiloží ruku k dílu. Nejen že vyplní dobrovolně svůj volný čas, ale hlavně mají dobrý pocit z vykonané práce či další motivaci do života. Tímto mě daná problematika zaujala a tím spíš bych se chtěla zaměřit na činnost dobrovolníků a podívat se blíže do této lidu prospěšné práce.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 MLÁDEŽ A DOBROVOLNICTVÍ

Naše lidská odpovědnost vůči celé společnosti by měla být hlavním úkolem a smyslem života všech žijících jedinců na této Zemi. Tahle věc je probírána několik generací v průběhu tisíců let a je nejdůležitějším předmětem výchovy v rodině, ve škole či jiných zařízeních, protože dává především mravní základ jedince do budoucího života. Otázkou však je, zda tento základ se dostane dětem či dospívajícím a je ve všech rodinách tou správnou cestou realizován. Sice se učíme, že rodina je jakýmsi základním modelem společnosti, kde vznikají hodnoty a dovednosti a vlastně celá osobnost jedince, nebo ji tímto můžeme nazvat sociálním polem, kde jednotliví členové si uspokojují navzájem své základní životní potřeby a vytváří tak podmínky, aby mohly děti zvládat vývojové úkoly.

Co vlastně má dobrovolnictví společného s odpovědností pro společnost?

Naštěstí ještě v dnešní době existuje spousta rodin se správnou výchovou a vedením. Mnoho dětí a mládeže navštěvuje různé kroužky či chodí do různých mládežnických zařízení, děti tak vyplňují svůj volný čas a vznikají u nich nové povinnosti a nemají čas se někde toulat a nudit se. Ve škole jsou vedeny i různé dobrovolné aktivity, kde se mohou jedinci zapojovat do nejrůznějších prací či akcí. Jedinci se tak můžou prosadit, sebevzdělávat a motivovat k lepšímu výkonu. Na každé škole mnoho dobrovolných aktivit a vždy se najde několik studentů, či samotných dospělých, kteří organizují nejrůznější aktivity a projekty a nevidí v práci pouze odměnu, ale především zábavu a prospěšně vyplněn jejich volný čas a především dobrý pocit z vykonané práce ve prospěch dětí a vlastně celé společnosti.

Již z dávných dob je známé, že v každé kultuře a každé společnosti si navzájem pomáhali ti, co na tom byli lépe než ostatní. V chudobě, při katastrofách, či v příhodném jiném okamžiku pomoc vždy nastala. Vidíme, že dobrovolnictví v lidském životě není vůbec něčím novým. Dobrovolnictví tedy tvoří dá se říci přirozenou součást života.

Co se týká dobrovolníků ve světě, je známo, že Americké státy a Kanada jsou přirozeně obdařeni poskytnou pomoc nebo poradit kdykoliv a kdekoliv. Říká se, že do dobrovolnictví je zde zapojeno více než 25 % obyvatel. V USA se do dobročinné činnosti zapojuje 20 % obyvatel. Avšak v Kanadě až 25 % populace. V Evropě se dobrovolnictvím zabývá spíše

církevní charitativní organizace. Naopak o Německu se říká, že je největším zaměstnavatelem dobrovolníků a jejich největší pozornost je věnována mládeži.¹

V České republice se dobrovolnost rozmohla až začátkem 19.století, která spadá pod oblast neziskového sektoru, kdy se začala rozvíjet spolková činnost. Některé spolky se u nás dochovaly dodnes. Tím bych chtěla zmínit Skaut-Junák, či například tělovýchovný spolek Sokol. Je pravda, že dnes tyto zájmové činnosti navštěvuje stále méně osob. Tyto aktivity byly postaveny na základě dobrovolné spolupráce a pomoci. Změnou režimu se lidé však orientují sami na sebe a na své profesní uplatnění. Snaží se využít jiným směrem svých schopností a dovedností. Což souvisí s hledání vlastní identity. Proto také docházka začíná upadat. V dnešních letech vzniká celá řada neziskových organizací, která má již vlastní základ, tj. majetek a staví tak svou činnost na lidském nadšení a pomoci ostatním. Jde většinou o sportovní, kulturní, dětské a mládežnické organizace. Kde realizují samy pro sebe či blízké řadu aktivit. Můžeme zde zmínit organizace s charitativním, sociálním a zdravotním zaměřením, která se snaží pomoci členům společností znevýhodňovaným, ať už jde o handicap tělesný či mentální nebo ať už jde o seniory, jejich zapojení do aktivit nebo o příslušníky národnostních menšin.²

1.1 Mládež

Definovat mládež jednoznačným způsobem je velmi obtížné, spodní i horní hranice se stále mění. Legislativa uvádí věkové rozhraní 15-18, avšak navzdory tomu například studující, kteří berou sociální dávky do 26 let, jsou považováni za děti. Obtížnější je určit horní hranici mládí, neboť dochází k výraznému prodloužení přípravy na své vysněné zaměstnání.³

¹ SOZANSKÁ, O., TOŠNER, J., *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha:Portál, 2006,s. 24, ISBN 80-7367-178-6

² Tamtéž, s. 29-31

³ MARTINEK ,M., *Praktická teologie pro sociální pracovníky*.JABOK -Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická, 2008,s. 79, ISBN 978-80-904137-2-6

Mládež neboli „teenagers“ představuje nedílnou a dynamicky se rozvíjející složku obyvatel v jakékoliv společnosti. Hlavní podporu a péči o ně k tomu určených oblastech vykonává Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. Hraničně ji můžeme vymezit věkem 15-22 let. Toto životní období můžeme také nazvat adolescenční. Je to období ukončení tělesného růstu s nápadně psychickými změnami, hledání různých způsobů kontroly a uspokojování sebe sama. Zároveň dochází k nástupu vyspělého uvažování a smýšlení. Především se mění postavení jedince ve společnosti. Zásadně se zde mění sebepojetí jedince.⁴

V dnešní době se hojně mluví o **sekulární akceleraci**, což máme na mysli celkový urychlující růst a vývoj v průběhu staletí. Tato zachycená změna byla za posledních sto let ve všech rozvinutých evropských a amerických zemích. Antropologická studie Grimmova (1961) uváděla (in Langmeier, Krejčířová, 2006)⁵, že první příznaky dospívání se objevují v dnešní době v mnohem nižším věku, ale jiné známky naopak svědčí o dokončení dospívání. Poté dochází k problému, že termín akcelerace je nepřesný. Z toho můžeme usoudit, že dospívající potřebují více času na dosažení vyššího vzdělání, ale také při stále stoupajících nárocích v současné společnosti i na celkový rozvoj osobnosti.⁶

„Vcelku se tedy zdá, že sekulární akcelerace přinesla rychlejší začátek tělesného i duševního dospívání, ale současně umožnila též delší dobu pro dokončení plného rozvoje všech potenci. Dospívání se tak stále rozšiřuje oběma směry - zkracuje se doba dětství a oddaluje nástup plné dospělosti.“ Uvádí Langmeier, Krejčířová (2006).⁷

Co může být příčinou tohoto urychlujícího růstu, je otázka dlouho debatující. Může to být nadměrná či nepřírozená zátěž, nesprávná výživa, změněné klimatické podmínky či celková struktura společnosti. Můžeme mít k tomuto tématu nespočet námitek, je však jasné, že jde o mnohočetnou příčinu, o celkový komplex změn, k nimž v průběhu 19. století v průmyslových zemích docházelo a stále dochází. Období dospívání je připisováno

⁴ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2006, s.143, ISBN 80-247-1284-9

⁵ Tamtéž, s.145

⁶ Tamtéž, s.145

⁷ Tamtéž, s.146

zvláštnímu období plné změn a je zvláštní především tím, že se jedincům dostává jiných práv a povinností než dětem nebo naopak dospělým osobám. Dochází k odlišným znakům ve vyjadřování, úpravě, seskupování, názorech.⁸

Co se týká vývoje inteligence, mění se radikálně celý způsob myšlení a to hlavně kvalita myšlenkových operací. Každý dospívající jedinec však není na tom stejně, známé velké rozdíly, které jsou dány jak vrozenými dispozicemi, tak předcházející příležitostí řešení různých problémů. Myšlení má významné následky pro postoj k celému světu a především tedy k lidem. Často v tomto období osoba srovnává současný stav s tím, co by bylo lepší, co by mělo být, se stavem, vytvořeným ideálem ve své hlavě. Odtud plyne kritika, nespokojenost, touha či pesimismus. Setkáváme se s mravními soudy, bere se ohled na druhého a taky se jedinec snaží více dívat i sám na sebe a jeho hodnoty. Také se uplatňuje vzájemnost jako spravedlnost vůči ostatním. Zaměřuje pozornost na své vlastní cítění, jednání a myšlení. Tvoří se zde ukotvená základna života pro budoucí rozhodování a jednání. Jedinec se často odtrhne od rodiny a hledá si nové vztahy k druhým jedincům přibližného věku. Vztahy mu dávají jistotu, kterou ztratil odloučením od rodiny, ale připravují ho na trvalejší emoční vztahy v dospělosti.⁹

Asi do začátku pubescence je volba povolání jen předmětem jejich dětské fantazie, neváže se na své vlastní schopnosti ani na požadavky práce. Rozhodující je právě přání, čím chci být. Volba povolání se stává reálnější v dospívání, více si všímají osob vykonávající určitou pracovní činnost, berou v ohledu své schopnosti a kvality. Hledají si povolání, které by ho nejvíce bavilo a uspokojovalo, kde by uplatnil své schopnosti a zájmy. Aby byl ten, co by nejlépe přispíval k plnění společenských úkolů. Nejdůležitějším cílem je pro něj sladit individuální a společenské zájmy ve prospěch společnosti. Některé výzkumy ukazují, že jen malá část dospívajících má vyhraněné zájmy a tak silnou tendenci pro seberealizaci, že si vynutí určité povolání bez ohledu na vnější podmínky. Stejně tak jen malá část této populace se nechá řídit výlučně jen vnějším tlakem a vstupuje do povolání bez ohledu na

⁸ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2006, s.146, ISBN 80-247-1284-9

⁹ Tamtéž, s.154

své schopnosti, zájmy a přání. U většiny těchto jedinců hrají při volbě povolání určitou roli oba uvedené aspekty, ovšem v jejich různé kombinaci.¹⁰

Mladý člověk hledá řadu odpovědí na nespočet životních otázek – kam patřím a kam směřuji, co mě naplňuje, kdo vlastně jsem. Skládá si žebříček nejdůležitějších hodnot života. Poznává své meze, vidí nedostatky a některá omezení. Ptá se, zda je prospěšný společnosti, snaží se být sám sebou. Nalézají vlastní jedinečnost, odlišují se od ostatních. Snaží se získat větší samostatnost, nezávislost na rodičích. Především se zaměřují na společenské uplatnění významné při dosahování zralosti. Identifikuje se s rolí dospělého, upřesňuje si osobní cíle a odpovědnost.¹¹

1.1.1 Rozpor mezi hodnotami mladé a starší generace

Nynější změny v technice, vědě a vlastně ve struktuře celé společnosti s sebou přináší stále častější problémy a rozdíly v názorech, v hodnotách a v postojích generací, které vyrůstaly za zcela jiných podmínek než tomu je dnes. Těžily z vlastních zkušeností, které předávaly svým blízkým. Starší generace má tendenci ulpívat na hodnotách z dřívějších, které pro ně jsou jediným platným měřítkem, oproti tomu nová generace si sbírá své vlastní zkušenosti a zásadně odmítá přijmout normy a stará měřítka a berou je jako překážku v pokroku. Přitom na druhé straně dochází ke sblížení vzájemného přístupu mezi generacemi uvolněním patriarchální struktury v rodinách a vytrácí se autoritativní princip ve výchově dětí. Ukazuje se bezpochyby na to, že více záleží na porozumění, toleranci a vlastním názoru.¹²

¹⁰ LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., *Vývojová psychologie*. Praha: Grada Publishing, 2006, s.159, ISBN 80-247-1284-9

¹¹ Tamtéž, s.160-163

¹² Tamtéž, s.165

1.2 Zvláštní nároky na pomáhající povolání

Každé povolání je něčím charakteristické, jak svým obsahem, tak svým využitím. Co je ale její nezbytnou součástí? Každý mi jistě potvrdí, že bez přirozeného lidského vztahu či přístupu se žádná profese neobejde. A už vůbec ne pomáhající.

Mezi jedincem vykonávající pomáhající profesi a klientem musí v první řadě existovat jistý vztah. Blízké seznámení se. Tato dovednost se ve školách neučí, záleží na jedinci samotném, jak se přizpůsobí dané práci. Čemu se ale člověk dokáže naučit, jsou vědomosti či dovednosti, které tvoří bezpochyby nemalou část pomáhající profese a měl by je také využít v praxi. Pomáhající pracovník, myšleno i dobrovolník se často setkává s lidmi v nouzi, kteří v dané chvíli potřebují víc než slušnost, přijetí, spoluúčast, porozumění, pocit, že nejsou na obtíž, že nejsou odsuzováni. Stačí pro ně, že tyto projevy vytváří určitou atmosféru, která je posiluje nebo je naopak sráží. Klient se potřebuje cítit v bezpečí, potřebuje důvěřovat a být přijímaný. Proto je z pohledu pomáhajícího pracovníka nutná trpělivost, vlídnost, vcítění a vyrovnanost.¹³

1.3 Obecně o dobrovolnictví

Každý z nás si pod pojmem dobrovolnictví představí něco jiného, ale vždy to vede ke stejnému významu. Všichni se shodneme na tom, že dobrovolnictví známe už od nepaměti. Každý z nás se stane v životě, ať už chce či nechce, nejednou dobrovolníkem. Ať už se to týká pomoci blízkému člověku, sousedovi nebo ve škole. Tato forma dobrovolné pomoci člověku se vyznačuje samozřejmostí, spontánností a nečekání zpětného odvděku. V těchto situacích se necítíme být dobrovolníky, jde o přirozenou věc. Řada lidí se řídí heslem: „Dnes pomůžu já tobě, zítra ty mně.“¹⁴

¹³ KOPŘIVA, K., *Lidský vztah jako součást profese*. Praha:Portál,2006, s.15, ISBN 80-7367-181-6

¹⁴ SOZANSKÁ, O., TOŠNER, J., *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha:Portál, 2006, s. 35, ISBN 80-7367-178-6

1.4 Kdo je dobrovolník

Dobrovolníkem můžeme nazývat člověka, který bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti. Jeho tvořivá energie je silou, která pomáhá hledat a otvírat další nové zdroje a možnosti nových řešení. Tím se stává mostem ve spolupráci mezi státem, komerčním sektorem a sektorem v řadě neziskových organizací. Role dobrovolníka je taková, aby se příjemce pomoci na ni mohl v dohodnutých podmínkách spolehnout. Dobrovolník je často vnímán jako spolehlivý pomocník, na kterého jsou velmi často kladeny vysoké nároky, jako na placeného zaměstnance. Zároveň ale musíme podotknout, že i profesionální dobrovolnictví by si mělo zachovat neformálnost a spontánnost, které jsou pro dobrovolnictví typické a také nepostradatelné.¹⁵

Laik může definovat dobrovolníka jako zcela normálního člověka, s vyvinutým citem pro potřeby okolí. Dostatečně věří v to, že může sám změnit věci, se kterými ve společnosti není spokojen. Je odhodlaný udělat ten jednoduchý, ale důležitý krok, aby se sám zapojil do činnosti, která je třeba nedostatečně zajišťována státními institucemi. Neváhá obětovat část ze svého volného času pro vyplnění volného času druhých, kteří to potřebují. Zaměřuje se na aktivity, které by jinak neměl kdo organizovat nebo by neměl chuť se do dané práce pustit. Někdy se může časově jednat o pouhé hodiny, jindy o pár dní, najdou se i notoričtí dobrovolníci, kteří nakonec nemají čas sami na sebe a zapomínají hledat své konzervativní zaměstnání. Zde ale platí důležitá zásada udržitelného života, neboť vyčerpaný dobrovolník se stává sám pacientem, který potřebuje pomoc.¹⁶

1.5 K terminologii dobrovolnictví

Dobrovolnictví můžeme definovat jako dobrovolně a svobodně zvolenou pomoc nebo činnost, která se vykonává ve prospěch druhých bez nároku na odměnu. Činí to z jedince bytost procesu změn ve společnosti.

¹⁵ SOZANSKÁ, O., TOŠNER, J., *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha:Portál, 2006, s. 36, ISBN 80-7367-178-6

¹⁶ http://www.dobrovolnik.cz/1_lide.shtml [cit.11.2.2010]

Práce dobrovolníků je vymezeno zákonem 198/2002 Sb.o dobrovolnické službě .

Blíže k pojmům:

Dobročinnost můžeme definovat jako lidumilovnost, ohleduplnost k okolí, pomoc sociálně slabým nebo osobní vyjádření touhy, udělat svět lepší, než je doposud. Cizím slovem nazývána filantropie.

Dobročinnost považujeme za jednu z občanských ctností, která v naší kultuře má kořeny v křesťanské či již v židovské morálce. Dobročinnost můžeme rozdělit na dárcovství a dobrovolnictví.¹⁷

1.6 Možnosti uplatnění

Máme velkou škálu příležitostí jak se dobrovolnictví může uplatnit. Na mnoha místech si to ani neuvědomujeme. Pomoci někomu cizímu přejít silnici, zamést listí před domem, taky tímto přispějeme širšímu okolí. Myslím si, že každý člověk má v sobě vrozenou schopnost darovat dobrovolně a nezištně svůj čas a práci, lišíme se od ostatních pouze v tom, do jaké míry a v jaké formě jsme tak ochotni učinit.¹⁸

Organizace spojených národů v roce 2001 vyhlásil Mezinárodní rok dobrovolníků. V České republice se v tomto roce konalo velké množství akcí, které se zaměřovaly na práci dobrovolníků s cílem informovat naši veřejnost o této lidstvu prospěšné činnosti.¹⁹

Jednou z možností uplatnění se, můžeme zmínit **dárcovství**. Může se týkat peněžitých či nepeněžitých darů určených přímo určeným občanům nebo na prospěšné účely prostřednictvím sbírek, nadací a nadačních fondů.²⁰

¹⁷ SOZANSKÁ, O., TOŠNER, J., *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha:Portál, 2006, s. 36, ISBN 80-7367-178-6

¹⁸ http://www.dobrovolnik.cz/d_druhy.shtml [cit. 11.2.2010]

¹⁹ BEDNÁŘOVÁ, Z., PELECH, L., *Slabikář sociální práce na ulici*, Brno: DOPLNĚK, 2003, s.36, ISBN 80-7239-148-8

²⁰ SOZANSKÁ, O., TOŠNER, J., *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha:Portál, 2006, s. 36, ISBN 80-7367-178-6

Tato forma má u nás už dá se říci své místo. Už stále více lidí se tím spíše přikloní přirozeně jednorázově přispívat pro veřejně prospěšné účely či do nejrůznějších sbírek zaměřeno na handicapované, než navštěvovat nějaké zařízení. Tímto způsobem si jednorázově uspokojíme své vlastní svědomí a zároveň tak darujeme peníz pro dobré účely.²¹

Můžeme darovat třemi způsoby²²:

1. jako běžný občan, zaměstnanec firmy nebo organizace – fyzická osoba
2. jako podnikatel (např. živnostník) – fyzická osoba s přiděleným identifikačním číslem
3. jako zástupce firmy – právnická osoba

Darem se rozumí bezúplatný převod majetku (peníze, movitá věc, nemovitost nebo jiný majetkový prospěch), který darujeme na základě darovací smlouvy podle občanského zákoníku. Jiný význam od darování je **sponzorování**, které je založeno na základě propagace a poskytnutí reklamy neziskovou organizací sponzorovi. Tento příspěvek chápeme jako platbu za poskytnutí této služby. Nejde zde v tomto případě o smlouvu darovací, ale jde o smlouvu o reklamě.

Rozdíl mezi dárcem a sponzorem je tedy takový, že dárcem dává jasně najevo, že podporuje činnost neziskové organizace bez ohledu na možné výhody pro něj či jeho firmu.²³

Nezisková organizace se může odvděčit sponzorovi několika způsoby²⁴:

- zveřejňování jména na materiálech organizace
- uvádění jména na veřejných webových stránkách

²¹ http://www.dobrovolnik.cz/d_druhy.shtml [cit.11.2.2010]

²² <http://neziskovky.cz/cz/fakta/darcovstvi/> [cit.11.2.2010]

²³ <http://neziskovky.cz/cz/fakta/darcovstvi/> [cit.11.2.2010]

²⁴ BEDNÁŘOVÁ, Z., PELECH, L., *Slabikář sociální práce na ulici*, Brno: DOPLNĚK, 2003, s.32, ISBN 80-7239-148-8

- jmenování na všech veřejných akcích, které organizace pořádá
- poděkování formou dopisu, zveřejňování osoby v médiích
- pořádání dobročinných akcí pro sponzory s přizváním známých osobností, představitelů města
- pořádání informačních přednášek pro sponzory, seznámení s činností organizace
- nabídka služeb neziskové organizace

Druhou z možností může být **občanská výpomoc**. Tato občanská výpomoc funguje snad od samotné existence. Jde o dobročinnou práci v rámci komunity v dané obci. Tím máme na mysli sportovní kluby a podobně.²⁵

Třetí možností se uvádí dobrovolnictví **vzájemně prospěšné**. Jde tady o činnost, kterou vykonávají jedinci určitého sdružení či klubu v zájmu realizace nových nápadů a cílů. Zde bych uvedla Sbor dobrovolných hasičů, což je jednou z nejstarších a zdá se nejvíce rozšířených organizovaných aktivit snad v každé obci. Dá se říci, že tato prvotně mužská aktivita se stala tradicí. Do této činnosti se zapojuje stále více občanů, jak dětí, dorostu, tak i ženské pohlaví zde v dnešní době docela vyniká.

Jinou z možností se uplatnit je dobrovolnictví **veřejně prospěšné**, které vychází z ochoty pomáhat a angažovat se svobodně a dle svého uvážení, ať už pomoci druhým nebo v rámci změn ve společnosti. Oproti předchozímu typu bych zde vyzdvihla význam být užitečný svému okolí. Klasickým příkladem bych pro orientaci uvedla darování krve nebo skauting. Jde především o nevládní neziskové organizace, která se snaží získat osoby z řad veřejnosti jak jednorázovou činností, tak pro dlouhodobější účely.

Další službou je **dobrovolná služba**, která má ve většině případech dlouhodobější charakter. Věnuje se dobrovolnictví převážně mimo naši zemi. Mluvíme zde o českých organizacích, které vysílají dobrovolníky do zahraničí, ať už na skupinové pracovní tábory či na

²⁵ SOZANSKÁ, O., TOŠNER, J., *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha:Portál, 2006, s. 36, ISBN 80-7367-178-6

vzdělávací pobyty v humanitárních organizacích. Různé organizace poskytují členům různé výhody, například pojištění, kapesné, různé příspěvky na stravu či ubytování.²⁶

§2 v zákonu 198/2002 Sb. Definuje dobrovolnickou službu takto²⁷:

Dobrovolnickou službou je činnost, kdy dobrovolník poskytuje:

- a) pomoc nezaměstnaným osobám, osobám sociálně slabým, osobám se zdravotním postižením, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po vykonání trestu odnětí svobody, osobám závislým na drogách, lidem trpícím domácím násilím, také pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase,
- b) pomoc při ekologických, přírodních nebo humanitárních katastrofách, pomoc při ochraně a zlepšování životního prostředí, o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo charitativních akcí či sbírkách,
- c) pomoc při uskutečňování rozvojových programů a v rámci projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.

(2) Za dobrovolnickou službu uvedenou v odstavci 1 nepovažujeme činnost týkající se uspokojování osobních zájmů jedince, nebo pokud vykonávána v rámci podnikatelské nebo jiné výdělečné činnosti anebo v pracovněprávním vztahu, služebním poměru nebo členském poměru.

(3) Dobrovolnická služba může být podle své povahy krátkodobá nebo, je-li vykonávána po dobu delší než 3 měsíce, také dlouhodobá.

K upřesnění pojmů:

Dobrovolnická organizace je taková organizace, která se zabývá především organizováním dobrovolné činnosti. Máme tím na mysli dobrovolnická centra V Praze, Brně, Zlíně a další organizace, které mají za úkol organizovat dobrovolnou službu, k těmto organizacím řadíme Českou národní agenturu Mládež, INEX aj.

²⁶ http://www.dobrovolnik.cz/d_druhy.shtml#2 [cit.11.2.2010]

²⁷ Zákon č 198/2002 Sb.ze dne 24.dubna 2002 o dobrovolnické službě

Ale oproti tomu činnost **dobrovolných organizací** je založena na dobrovolnících. Nejde zde o striktní vymezení činnosti, kdy při přípravě akcí se organizace věnuje organizováním činnosti dobrovolníků a zprostředkovává dobrovolnickým centrům i pro svou činnost dobrovolníky.²⁸

1.6.1 Co je organizace

Pojem organizace, stále se opakující slovo této problematiky, si bezpochyby zaslouží své opodstatnění.

Jde tedy o fungující sociální celky, které jsou produktem vědomě cílených sociálních interakcí. To zjednodušeně znamená, chtějí-li lidé dosáhnout vytyčeného cíle a je k tomu potřeba dalších jedinců, organizují sociální celky, které slouží k dosahování potřebných cílů. Aby tyto celky dobře fungovaly, a aby se z nich stávaly společenské instituce, je potřebné dělit funkce a úkoly mezi příslušníky. Teprve poté může dojít k dosahování předem stanovených cílů. Z toho vyplývá, že **organizace je sociální skupina strukturovaná s činností výrazně cílenou, plánovanou, koordinovanou, účelně řízenou a především funkčně diferencovanou.**²⁹

1.6.2 Modely dobrovolnictví

V naší literatuře se rozeznávají 2 modely dobrovolnictví³⁰:

Vývojově starší - **evropský model dobrovolnictví – komunitní**, kdy se na základě společných zájmů dobrovolníci spontánně schází v jejich v přirozeném společenství, jako může být církve či sportovní nebo dětská organizace. Z některých komunit se stávají profesionální centra, ale může být orientovaná speciálně na určitou sociální nebo věkovou skupinu či

²⁸ SOZANSKÁ, O., TOŠNER, J., *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha:Portál, 2006, s. 37, ISBN 80-7367-178-6

²⁹ NAKONEČNÝ, M., *Sociální psychologie organizace*. Praha:Grada Publishing, 2005,s.11-12, ISBN 80-247-0577-X

³⁰ SOZANSKÁ, O.,TOŠNER, J., *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, Praha: Portál, 2006, s.38, ISBN 80-7367-178-6

určitý druh dobrovolné činnosti. Centrum si stále uchovává své komunitní charakteristiky, osobní přátelské vztahy jsou zde velkou silou pro jejich činnosti.

Na druhé straně stojí mladší – **americký model dobrovolnictví** – nazývaný **manažerský**, kdy s dobrovolníky pracují profesionální dobrovolnická centra, která vyhledávají občany a nabízejí jim dobrovolnictví v řadě oborů lidské činnosti i organizací. Centrum je postaveno na profesionálních lidech, kteří mají dostatek sociálního citění a emoční inteligence, aby mohli úspěšně vykonávat svoji pomáhající profesi.

V naší společnosti nacházíme oba zastoupené modely. Komunitní model můžeme najít tam, kde fungují kvalitní mezilidské vztahy, pracují za společný cíl i poslání. Vyskytuje se především u humanitárních a charitativních organizací vytvořená církví nebo u náboženských společností. S modelem manažerským se setkáváme ve větších městech, má rozsáhlejší okruh činnosti a účinněji propojuje potřeby dobrovolné pomoci s nabídkou od občanů.

1.6.3 Získávání dobrovolníků

Získávání dobrovolníků není náhodné, je potřeba tuto činnost naplánovat a především dobře organizovat. Dobrovolníky můžeme získávat několika způsoby³¹:

- agenturami, které se zabývají zprostředkováním dobrovolné práce (HESTIA)
- náborovými letáky, inzeráty v tisku
- osobním setkáním na školách, v příslušných institucích (Úřady práce, zdravotnická zařízení, knihovny)
- regionálním rozhlasovým vysíláním
- internet a osobními kontakty

³¹ BEDNÁŘOVÁ, Z., PELECH, L., *Slabikář sociální práce na ulici*, Brno: DOPLNĚK, 2003, s.38, ISBN 80-7239-148-8

1.6.4 Míra využití pomoci dobrovolníků (dle Frič, P. a kol., 2001)³²:

Na dobrovolnících závisí chod organizace. Malé skupina profesionálů se spolu s dobrovolníky podílejí na naplňování hlavních cílů organizace. Takový typ je charakteristický např. pro humanitárních akcí, pro ekologické iniciativy či kampaně. Dobrovolníci jsou zde v tomto případě rozhodující silou organizace. Bez jejich účasti by nebylo možné realizovat příležitostné akce, kterými se organizace prezentuje navenek a naplňuje svoje poslání.

Dobrovolníci vykonávají činnosti spolu s profesionálními zaměstnanci. Dobrovolná činnost není závislá na provozu organizace. Nejčastěji se s takovým typem setkáváme u zařízení sociálních a zdravotních. Dobrovolníci zajišťují finanční prostředky, zajišťují chod dobročinného obchodu, pomáhají s účetnickou prací... Tato činnost je důležitá proto, kdyby tuto činnost nevykonávali dobrovolníci, musela by být zajištěna profesionálními pracovníky. Při této spolupráce dobrovolníci významně přispívají ke snížení finančních nákladů dané organizace.

Činnost dobrovolníků není pro chod organizace nepostradatelná, ale jejich činnost pomáhá zkvalitňovat služby či usnadňovat provoz. Jde tedy o aktivity, jako jsou vycházky s klienty, výtvarné či jazykové kroužky a další volnočasové aktivity. Dobrovolníci zde představují doplnění služeb či zvýšení jejich kvality, ale organizace by bez nich mohla existovat.

1.6.5 Fundraising- vyhledávání sponzorů

I pro vykonávání dobrovolné činnosti je třeba mít finanční zázemí. Pokud jde o práci zřízenou úřadem, pracovník má své zázemí a svou výplatu jistou. Jako je to např. u streetworkera. Kdežto pokud jde o práci v nestátní neziskové organizaci, nemá zde jedinec dostatečnou finanční jistotu. Takové organizace si nejprve pro svou činnost musí obstarat nutné prostředky. **Fundraising** neboli získávání finančních prostředků je hlavní předmětem zájmu organizace. Jde o získávání sponzorů, dárců, institucí, které poskytnou možné

³² SOZANSKÁ, O., TOŠNER, J., *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, Praha: Portál, 2006, s.39, ISBN 80-7367-178-6

dotace a granty, pořádání veřejných sbírek, benefičních akcí. Jedna z nejdůležitějších zdrojů je státní správa a samospráva a jeho získávání zdrojů ze státního rozpočtu a to z oblasti ministerstva práce a sociálních věcí, ministerstva zdravotnictví, školství vnitra apod. Získávání zdrojů prostřednictvím českých nadací není mnoho. Většina byla vytvořena občanskými sdruženími nebo školami, která se snaží získat peníze na svůj vlastní projekt. Jiné nadace zakládají slavné osobnosti, které se zaměřují na určitý cíl. Např. nadace Terezy Maxové, která se zabývá dětmi z dětských domovů. Sponzoring se v naší republice pomalu vyvíjí a získává si své místo. Součástí získávání prostředků pro práci organizace je také vlastní činnost a tím se rozumí prodej produktů vedlejší činnosti (hraček, svíček, keramiky). V zahraničí najdeme ještě jednu možnost získávání finančních prostředků a to prostřednictvím daňové asignace. Tím je míněno to, že daňový poplatník se sám může rozhodnout, jestli dané procento odvede nějakému příjemci nebo státu. Nějakým příjemcem je myšlena nestátní nezisková organizace nebo okruh lidí, který určí stát. U nás tento návrh parlamentem bohužel neprošel. Můžeme usoudit, že fundraising není vždy úspěšná práce a vyžaduje velkou trpělivost a vytrvalost. Důležité je, abychom se dokázali poučit ze zkušeností, chyb a nenechali se odradit a žádali o podporu znovu.³³

1.6.6 Účast dobrovolníků³⁴

Dobrovolník se může angažovat **jednorázově** zapojením do činnosti ve smyslu kampaň, koncertu, sbírky aj. Akce se pořádají jednou či několikrát do roka. Jde o volnou i vhodnou formu k získávání nových dobrovolníků či ke spolupráci s organizacemi, u těch kteří nemají mnoho volného času, než několikrát za rok se zúčastnit dobročinných akcí. Tato činnost závisí většinou na slovní dohodě, není nutná jiná formalizace.

Pomoc může být také **dlouhodobá**, kde jedinec opakovaně a pravidelně např. jednou do týdne po dobu jednoho roku, poskytuje svůj volný čas ve prospěch druhých. Dobrovolníka

³³ BEDNÁŘOVÁ, Z., PELECH, L., *Slabikář sociální práce na ulici*, Brno: DOPLNĚK, 2003, s.26-29, ISBN 80-7239-148-8

³⁴ SOZANSKÁ, O., TOŠNER, J., *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Praha: Portál, 2006, s.40, ISBN 80-7367-178-6

spojuje s organizací jistý závazek, který je užitečný jak pro samotného dobrovolníka, tak pravidelností pro danou organizaci. Ve většině případech se sepisuje dohoda o spolupráci mezi dobrovolníkem a organizací, kde jsou vytyčena práva a povinnosti a také závazky pro obě strany. Organizace v tomto případě zajišťuje dobrovolníkovi jistou přípravu a také jej pojišťuje za možné škody.

Jiná forma pomoci, **dobrovolná služba**, kterou chápeme také jako dlouhodobý, dobrovolný závazek, je činností několika měsíců i roků. U této formy pomoci lidem je především důležitá průprava na její činnost, včetně nákladů, které zahrnují cestu, pobyt i další potřebné výdaje spojené s jeho vysláním. Tím máme na mysli zdravotní a sociální pojištění. Tato činnost bývá vysoce organizovaná a vyžaduje většinou nemalé náklady na její realizaci.

1.7 Dobrovolníci a jejich očekávání

Při vstupu jedince do organizace by se mělo nejdříve zjistit, jaká jsou očekávání ze strany dobrovolníka, zda jeho očekávání je možné naplnit. Je to důležité vědět proto, aby práce měla efekt, aby práce naplňovala dobrovolníka. **Dobrovolníci od své práce často očekávají** : přímý kontakt s lidmi, praxi v oboru, získávání nových informací a zkušeností, seznámení s lidmi, být prospěšný, užitečný, potřebný, využití volného času ve prospěch lidí, kteří to potřebují.³⁵

1.8 Hlavní aktéři v dobrovolnictví

Podle vztahu k dobrovolníkovi lze aktéry v organizaci dobrovolnické služby rozdělit na **vysílající organizace** a **přijímající organizace**.

Přijímající organizace je organizace, která využívá dobrovolníkovu službu.

Ve většině případech slouží přijímající organizace a vysílající organizace zároveň. K nejznámějším patří organizace INEX - SPA, HESTIA.³⁶

³⁵ BEDNÁŘOVÁ, Z., PELECH, L., *Slabikář sociální práce na ulici*, Brno: DOPLNĚK, 2003, s.36, ISBN 80-7239-148-8

³⁶http://cs.wikipedia.org/wiki/Dobrovoln%C3%ADk#Organizace_spojen.C3.A9_s_dobrovolnictv.C3.ADm [cit.15.2.2010]

Vysílající akreditovaná organizace je právnická osoba sídlící v České republice. Náplní činnosti je výběr, evidence, příprava, uzavírání smluv o výkonu dobrovolné služby za podmínky, že má udělenou akreditaci. Také uzavírá smlouvy s danou přijímající organizací. O udělení akreditace může požádat jen obecně prospěšná společnost, občanské sdružení, náboženská společnost nebo církev, církevní právnická osoba církve nebo také náboženské společnosti.³⁷

1.9 Dobrovolnictví zaměřené na charakteristické oblasti

Můžeme konstatovat, že s dobrovolníky se nejčastěji setkáváme v nestátních neziskových organizacích. Zde jsou zahrnuta občanská sdružení, účelová zařízení církve, obecně prospěšné společnosti. Podstatou této činnosti není zisk, ale poslání a cíl činnosti. S dobrovolníky se často setkáváme v nemocnicích, školách, domovech pro seniory a jiných zařízeních. Pro přehled záběru dobrovolné činnosti bych zmínila okruhy těch nejvyhledávanějších organizací. K nejlépe organizovaným organizacím, kde je působnost celostátní i mezinárodní patří **ochránci životního prostředí**. Věnují se problematice jaderných elektráren, vedení silnic i dálnic přírodou nebo městy či řeší znečištěné životní prostředí. Do jejich práce se zapojují také významní odborníci. O této činnosti jsme informováni často s medií, protože takový jedinci na sebe dovedou výrazně upozornit. Zmínila bych zde hnutí DUHA, Český svaz ochránců přírody, Děti země, Greenpeace.³⁸

Další oblastí zapojení dobrovolníků jsou **humanitární organizace a organizace na ochranu lidských práv**. Tyto organizace se rozvíjely výrazně až po roce 1989. V posledních letech se zviditelňují ve státech zasažených válkou, v oblastech s nízkou životní úrovní nebo v oblastech zasažených živelnou katastrofou. Organizace jako je ADRA nebo Člověk v tísni mají u nás vysokou mezinárodní prestiž. Na vnitrostátních akcích pomoci jedincům v nouzi se setkáváme s humanitární organizací Červený kříž, Organizace pro pomoc uprchlíkům, ale také zde patří Sbor dobrovolných hasičů. Jedincům, kteří mají

³⁷ <http://www.adorea.cz/caste-otazky.php#5> [cit.15.2.2010]

³⁸ SOZANSKÁ, O., TOŠNER, J., *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, Praha: Portál, 2006, s.41, ISBN 80-7367-178-6

užší přehled o svých povinnostech a právech, pomáhají v ČR nestátní neziskové organizace jak individuálně, tak i znevýhodněným skupinám občanů. Jde o Český helsinský výbor, HOS- Hnutí za občanskou svobodu nebo Bílý kruh bezpečí. V těchto organizacích pracuje řada dobrovolníků, ale také odborníci s vysokou specializací. Z nejpočetněji zastoupených oblastí dobrovolníky, je **oblast sociální a zdravotní**. Mnoho nestátních neziskových organizací se stává spojencem vlády a zastupitelských sborů České republiky a podílí se na změnách v sociální politice a v poskytovaných sociálních službách. Ovšem tato práce dobrovolníků vyžaduje profesionální přístup a to i ve spolupráci s řadou institucí. K nejznámějším neziskovým organizacím patří Česká katolická charita, podobná zařízení diakonie, Svaz důchodců, Naděje, Společnost DUHA, Výbor dobré vůle - Nadace Olgy Havlové a řada dalších.³⁹

Do kulturní oblasti zasahuje řada neziskových organizací, kde se angažují tisíce dobrovolníků. Většina z nich se zaměřuje ochraně a revitalizaci kulturních památek. Jejich činnost je většinou regionální, která je daná místními potřebami a podmínkami. Po roce 1989 se začínají legalizovat organizace, které pracují nezávisle na oficiálních institucích a snaží se samostatně vytvářet kulturní projekty. Ať už jde o oblast divadla, tance nebo výtvarné umění či nekomerční hudbu. Dobrovolníci se mohou zapojovat dále **do činnosti sportovní a vzdělávací**. V České republice se jedinci zapojují nejvíce při mimoškolních volnočasových aktivitách. Jde o tradiční zájmové kroužky, turistické a tělovýchovné oddíly, které nadále rozšiřují svou činnost. Jako jsou např. skauti, pionýři či sokolové. Jde většinou o charakter vzájemně prospěšné dobrovolné aktivity.⁴⁰

Zahraniční dobrovolná služba se v České republice objevuje také až po roce 1989. Tato činnost je zaměřená na výuku cizích jazyků. Vzniká u nás řada organizací, které vysílají mladé dobrovolníky do zahraničí, kteří se zúčastňují letních campů, ale také dlouhodobých pobytů. Organizací dobrovolné služby se v ČR zabývá Mládež pro Evropu s novým a

³⁹ SOZANSKÁ, O., TOŠNER, J., *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, Praha: Portál, 2006, s.42, ISBN 80-7367-178-6

⁴⁰ Tamtéž, s.43

rozvíjejícím se programem EVS - Evropská dobrovolná služba, dále pak ADRA, INEX, Český červený kříž a další.⁴¹

Virtuální dobrovolnictví. Tento pojem se používá především v rozvinutých zemích, ale díky internetu si najde místo i u nás. Jde o pomoc, která se poskytuje prostřednictvím internetu ve formě poradenství, legislativy, účetnictví, překladatelství. Dobrovolníci tak pomáhají neziskovým organizacím, které si tuto službu nemohou díky omezeným financím nebo času dovolit. Jedinci svou činnost realizují vytvářením webových stránek pro organizace, které řeší reálné problémy. Tímto způsobem se seznamují se s různým prostředím, které jsou veřejnosti dosud neznámé.⁴²

V zákoně o dobrovolnické službě je popsána část: „**využívání dobrovolnické služby státem a územními samosprávnými celky**“⁴³

„Státní orgány, organizační složky státu, orgány a organizační složky územních samosprávných celků mohou využívat dobrovolnickou službu v mezích své zákonné působnosti k účelům stanoveným v § 2; v tomto případě mají postavení přijímající organizace podle tohoto zákona.

Mohou rovněž, zejména při organizování dobrovolnické služby do zahraničí, bezúplatně zprostředkovat uzavření smlouvy mezi vysílající organizací se sídlem v České republice a přijímající organizací.“

1.10 Pojištění dobrovolníků

Dobrovolník je vystaven při své práci možným rizikům. Proto je doporučováno dobrovolníky pojistit. Pokud jedinec jako každý občan nemá **úrazové pojištění**, je vhodné ho mít. Je možné, že se nevyhneme úrazu či akutnímu onemocnění v souvislosti s děním a s jejich možnými následky. Doporučováno je to především při činnosti v zahraničí, v nemocnicích nebo při pomoci při přírodních katastrofách. Další typ pojištění je **pojištění**

⁴¹ SOZANSKÁ, O., TOŠNER, J., *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, Praha: Portál, 2006, s.43, ISBN 80-7367-178-6

⁴² http://www.dobrovolnik.cz/1_organ.shtml#8 [cit.11.2.2010]

⁴³ Zákon 198/2002 Sb. , § 10

odpovědnosti za škodu, která může být způsobena dobrovolníkem při výkonu dobrovolné činnosti a kryje pak možné následky. Nejvíce využitelné je to u dobrovolníků starající se o malé děti, při práci v nemocnici, v domovech pro seniory. V ČR není lehké najít pojišťovnu, která by vyhověla dobrovolníkovi nebo organizaci. V cizině jsou na tom lépe, existují zde specializované pojišťovny přímo na neziskový sektor.⁴⁴

1.11 Hranice v pomáhající profesi

Hlavní hranicí mezi dvěma lidmi je vztahové dělítko, které nám určuje, co je problém můj a co je záležitostí druhého jedince. Každý jedinec však může rozdělení kompetencí přijímat jiným způsobem. Ale jedno moudré rčení praví, pokud hledáme pomocnou ruku, najdeme tu nejúčinnější na konci své paže. Důležité je držet se vlastních zásad, které jsou také platné v mezilidských vztazích.⁴⁵

Zásadním problémem v pomáhající profesi je splývání, kdy se pracovník velmi ztotožňuje s problémy klienta. Tímto trpí jak pomáhající, tak i celý proces pomáhání jedinci. Proti tomuto problému se dá ubránit netečností, což je ale další problém. Zcela běžný problém nastává, jak poté hájit svou hranici vůči manipulaci klienta. V těchto případech se využívá asertivní chování. Je důležité abychom neztratili hranice a nebyli zaplaveni pobouřením a lítostí z druhého člověka. Neměli bychom být vychýleni ze svého těžiště. Měli bychom zůstat sami sebou. Je důležité pomáhat tak, jak to vyžaduje situace, a ne co říkají naše emoce. Je to jistě mnohdy náročné, často se pomáhající pracovník cítí být vyčerpán z každodenního kontaktu s těžkými osudy. Je zapotřebí si zachovávat „profesionální odstup“ a potřebnou vnitřní rovnováhu.⁴⁶

⁴⁴ SOZANSKÁ, O., TOŠNER, J., *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, Praha: Portál, 2006, s.96, ISBN 80-7367-178-6

⁴⁵ KOPŘIVA, K., *Lidský vztah jako součást profese*. Praha:Portál, 2006, s.74, ISBN 80-7367-181-6

⁴⁶ Tamtéž, s.78-80

Důležité je zmínit, čeho by si měl dobrovolník u lidí všimnout, aby byla práce co nejefektivnější. Abychom jedince správně pochopili, navedli tým správným směrem, zdůrazňujeme to podstatné a opomíjíme nepodstatné. Je vhodné si uvědomit, že žádná psychická vlastnost neexistuje samostatně, ale tvoří jeden celek. Zvažujeme tento celkový kontext na pozadí vztahů a rolí, které jedinec zaujímá ve společnosti. Také musíme uvažovat individuálně a konkrétně vzhledem k osobnosti a jeho stavu. Nezapomínáme na kontinuálnost, vzájemnou souvislost, než na jednotlivost. Uvažujeme o jednotlivých faktorech a možnosti kompenzace. To znamená, že zvažujeme jeho slabá a silná místa. Základem jednání s člověkem je v první řadě poznání sebe sama a své životní situace, což je důležitý předpoklad pro další sebezvoje. Měli bychom zvažovat otázky: jaký je můj stav a vztah k posuzovanému nebo jak moje přítomnost ovlivňuje situaci jedince. Také bychom měli vnímat jeho motivaci, měla by být zdrojem naší aktivity a měla by souviset s uspokojováním potřeb jedince. Také bychom neměli zapomínat na jeho temperament, který velmi úzce souvisí s emocemi a city, jejich intenzitou, rozsahem či délkou trvání. Měli bychom si všimnout nálady, citlivosti, vitality, unavenosti, psychomotoriky nebo také psychické lability či stability, jaké si klade cíle, hodnoty. Jaké má představy o sobě a o jiných, jaké má přátelské, rodinné, pracovní vztahy. Také bychom se měli zaměřit na jeho schopnosti. Zda se umí koncentrovat, učit se, vcítit se do druhých, jestli umí rozpoznat to, co je podstatné. Důležité je vnímat jeho inteligenci, zda chápe vztahy mezi předměty, má dobrou orientaci, vnímavost či schopnost poučit se z vlastních chyb.⁴⁷

1.12 Zapojení dobrovolníků

Mezi dobrovolníky ve světě najdeme zastoupeny všechny věkové kategorie a profesní skupiny. V naší republice je tomu jinak. Výsledky ukazují, které zpracovalo Dobrovolnické centrum v Ústí nad Labem (Beranová,2001) uvádí (in Sozanská, Tošner,2006)⁴⁸. Z jedinců, kteří se v roce 2000 zaregistrovali do dobrovolné činnosti, převažují výrazně ženy. Registrováno bylo 125 žen a jen 19 mužů. Z tohoto počtu bylo až 90 studentů a 19 lidí neza-

⁴⁷ KLAPAČ, M., *Psychologie v praxi*, Praha: Transal Books, 1994, s.16-19, ISBN 80-900954-1-0

⁴⁸ SOZANSKÁ, O., TOŠNER, J., *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, Praha: Portál, 2006, s.44, ISBN 80-7367-178-6

městnaných, 7 důchodců a 3 ženy na mateřské dovolené. Z výsledků z jiných regionů Čech a Moravy bylo zjištěno, že dobrovolníky jsou převážně mladé ženy, studující na humanitárně zaměřených školách. Ze západních zemí je mezi dobrovolníky větší zastoupení mužů než v ČR. V Praze a jiných velkých městech České republiky dobrovolníci již nejsou pouze studenti, ale z poloviny jsou to zaměstnaní lidé. Stále ještě s převahou žen. Ve většině případech jde o mladé lidi, ale musíme podotknout, že se stále více zapojuje lidí v důchodovém věku. Obecně lze říci, že jde o zastoupení dobrovolníků z různých profesí. Různé výzkumy avšak uvádí odlišné výsledky. Přes tuto nepřesnost lze tvrdit, že v lidské ochotě pomáhat druhým jedincům výrazně zaostáváme oproti západním zemím, ke kterým se rádi připodobňujeme a snažíme se je napodobovat. Na druhé straně je potřeba říci, že v nedávných letech existovali lidé, kteří dávali dohromady průmysl, obchody, zdravotnictví nebo školství, nuceni tvrdě pracovat a mnohdy i dobrovolně. Z těchto důvodů nezbývalo mnoho prostředků na dobročinnou práci.

1.12.1 Postoj českých obyvatel k dobrovolnictví

Z výsledků Výzkumu dárcovství a dobrovolnictví (Frič a kol.,2001), který uvádí (in Sozanská, Tošner,2006)⁴⁹ byly zjištěny následující postoje našich obyvatel:

Jen 22 % jedinců uvádí, že před rokem 1989 navštěvovali dobrovolně nějakou organizaci. To svědčí o tom, že osoby tehda pracovaly spíše pro režim, než by se zapojovaly do dobrovolných organizací. V roce 1989 je v dobrovolnosti výrazný úpadek. Dobročinnosti se věnovalo pouze 16 % obyvatel. Změnou režimu se tento úpadek ještě prohlubovat, po tomto roce se věnovalo dobrovolnictvím jen pouhých 6 % populace celkově. Do roku 1999 se tento počet zvýšil pouze o 2 %. Co se týká intenzity práce, až dvě třetiny z nich se věnuje této práci pravidelně, tedy alespoň jednou za měsíc. Polovina dobrovolníků pracuje i každý týden. Počet odpracovaných hodin se z roku 1998 do roku 1999 dokonce u jedné třetiny zvýšil. Z tohoto výzkumu bylo zjištěno, že na jednoho dobrovolníka připadá 341 odpraco-

⁴⁹ SOZANSKÁ, O., TOŠNER, J., *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, Praha: Portál, 2006, s.50, ISBN 80-7367-178-6

vaných hodin za rok 1999 v nějaké neziskové organizaci. Nejvíce se věnovali práci v sociálních službách, druhý nejvyšší počet dobrovolníků se věnoval sportu nebo rekreaci.

Co se týká pocitů a cílů z dosažené práce, skoro všichni jedinci (95 %) se shodli na tom, že vykonaná činnost jim přinesla pocit smysluplné práce při dosažení stanovených cílů. Tři čtvrtiny jedinců informují o tom, že vhodně využili svůj volný čas ve prospěch jiných. 77% dobrovolníků tvrdí, že jim práce zvyšuje sebevědomí. Méně než polovina dobrovolníků (45 %) se domnívá, že práce jim přináší prestiž a uznání. Musíme konstatovat, že díky výzkumu bylo zjištěno, že až 5 % jedinců bylo tlačeno do této práce. 70 % všech dotázaných jedinců se domnívá, že dobrovolníků by nebylo potřeba, kdyby stát si plnil vzorně své povinnosti. Více než polovina dotázaných vidí budoucnost dobrovolnictví černě a nevidí v něm velký význam. Kladným zjištěním ale je, že většina obyvatel považuje tuto činnost jako určitou morální ctnost, se kterou se téměř každý ve svém životě nejednou setká.

2 MOTIVACE DOBROVOLNÍKŮ

Motivace můžeme definovat jako určitou sílu, která vyvolává chování zaměřené na uspokojování lidských potřeb. Toto působení nemusí být výhradně vždy pozitivní nebo negativní, nemusí člověku přinášet jen uspokojení, ale i frustraci. To znamená, že motivace se zdaleka netýká jen mimořádných úkonů a pozitivního jednání. Tato druhá strana motivace je součástí člověka stejně jako jeho protipól. Motivace je něco, co zapříčiňuje naše jednání, ale nelze ji pozorovat. Na určité jednání může působit více různých motivů.⁵⁰

Motivy lidí, kteří se k sobě chovají přátelsky, navzájem si pomáhají, nebo si na druhou stranu škodí a ubližují si, tvoří celkově naše dějiny lidstva. Pozitivní i negativní náhledy na lidskou povahu jsou základem ideologie, kterou se svět již několik tisíciletí zabývá.⁵¹

V průběhu života dochází k vývoji motivačních systémů. V dětství se jedinec chová podle vrozených reflexů, v rámci určitých pudů, instinktů. Postupně se však vytváří nový systém motivace, který vzniká na základě socializace. Jde o nové návyky, zkušenosti, postoje atd..⁵²

2.1 Úrovně a odměny motivace

V literatuře se často setkáváme s rozdělením motivace na **dvě základní úrovně**: přežití a úspěch. Do potřeby přežití zahrnujeme pocit bezpečí, přístřeší, jídla a plazení. Jde vlastně o fyziologické potřeby, které naše tělo vyžaduje pro existenci na tomto světě. Až poté, co jsou základní životní potřeby uspokojeny, se začneme zabývat uspokojením dalších potřeb, jako je úspěch, osobní růst, pozitivní sebehodnocení. Toto jsou tzv. vyšší potřeby nebo-li duchovní, které hrají důležitou roli v motivování druhých lidí. Hlavním smyslem motivo-

⁵⁰ SANG H. K., *Tisíc a jeden způsob jak motivovat sebe i druhé*, Management Pres, 1996, s.9, ISBN 80-85943-96-4

⁵¹ SOZANSKÁ, O., TOŠNER, J., *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, Praha: Portál, 2006, s.45, ISBN 80-7367-178-6

⁵² NAKONEČNÝ, M., *Sociální psychologie organizace*. Praha: Grada Publishing, 2005, s.63, ISBN 80-247-0577-X

vání člověka je poznání, která z potřeb je pro člověka v daný moment nejvýznamnější. Na motivaci působí síly, které nejsou univerzální, ale jsou subjektivní a se změnou životních priorit se mění.⁵³

Odměny můžeme rozdělit také do dvou skupin podle toho, které motivují lidi k jednání. **Jde o odměny vnitřní a vnější.** Mezi vnitřní odměny patří pocity, které nás motivují, jako je štěstí, uznání, láska, klid, pokoj aj. Tyto odměny přináší nejvíce uspokojení a jsou také nejučinnější. Tyto odměny se ale nejobtížněji získávají, důležité je vynaložit co nejvíce emocionální energii. Mezi vnější odměny patří hmotné věci, které nás motivují, můžou jím být peníze, ocenění, dary či třeba povýšení. Jde však v tomto případě o krátkodobou motivaci, nevýhodou je, že si na ně rychle zvykne. Často si myslíme, pokud jsme již jednou motivováni k nějaké činnosti, očekáváme další odměnu i příště. Horší je, že často očekáváme za stejné úsilí více, neboť novost odměny se rychle ztrácí. Motivace je velmi často sociálně podmíněna a odráží se od dosavadních zkušeností⁵⁴

K dobrovolné činnosti patří i **záporné motivy**, důležité je, aby každá nezisková organizace uměla projevit opatrnost a také je důležité rozpoznat tento problém. V mnohých případech velká snaha pomoci skrývá skutečnou touhu někoho ovládat či mít uznání. Pokud je motiv silně nebezpečný, může v mnohých případech poškodit klienta nebo vztahy mezi dobrovolníky. Je třeba říci, že pokud bude prestiž dobrovolníků ve společnosti malá, jen zřídka se budou objevovat lidé s nebezpečnými motivy. S rostoucím společenským uznáním dobrovolníků ale budou přibývat lidé, kteří chtějí pomáhat ostatním, mnohdy však je nejprve důležité, aby porozuměli a pomohli sami sobě.⁵⁵

Dobrovolnou práci vykonává za účelem :

1. soucitu, který vede k degradaci jedince

⁵³ SANG H. K., *Tisíc a jeden způsob jak motivovat sebe i druhé*, Management Pres, 1996, s.10, ISBN 80-85943-96-4

⁵⁴ Tamtéž, s.14

⁵⁵ SOZANSKÁ, O., TOŠNER, J., *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*, Praha: Portál, 2006, s.46, ISBN 80-7367-178-6

- 2.nepřiměřené zvědavosti
- 3.pocitu povinnosti
- 4.skutkaření, něco si zasloužit
5. obětovat se, z osobního neštěstí
- 6.osamělosti, touha po přátelství
- 7.vlastní důležitosti, nenahraditelnosti
8. nedostatku sebeúcty, touhy potkat ještě horší příběhy
- 9.panovačnosti, touhy ovládat druhé lidi

2.2 Sebemotivace

Ve skutečnosti něco udělat nebo něco vědět je velký rozdíl. To, co vytváří velikány je znalost a skutečné jednání. Tím se člověk odlišuje od ostatních. Pro splnění svých snů máme své důvody, víme proč určitým způsobem jednáme. Kdybychom místo hledání výmluv zaměřili své úsilí i energii na dosažení vytyčeného cíle, mohli bychom tak být již v polovině uskutečňovaného cíle. Vzácné je nedovolit svým vlastnostem, aby nám zabránily stát se tím, kým chceme vlastně být. Důležité je vidět před sebou úspěch. Měli bychom mít na mysli, že to, co odložíme na později, se už většinou nikdy neuskuteční. Důležitější než nadání jsou úsilí a námaha pro cestu na vrchol. Pokud sám člověk neví, kam chce dojít, většinou žádné plánování a přípravy nepomůžou.⁵⁶

V oblasti motivace v jednání člověka bychom měli upozornit na úzkou a tedy vzájemnou vazbu citu a rozumu. Nazývána „**intrinsická, motivace**, jejíž význam v dnešní době stále stoupá. Intrinsická motivace znamená motivovat se z vlastního nitra, pracovat a jednat se zaujetím a především s radostí. Je hlavním tajemstvím úspěchu v práci a spolehlivým

⁵⁶ SANG H. K., *Tisíc a jeden způsob jak motivovat sebe i druhé*, Management Pres, 1996, s.27-31 , ISBN 80-85943-96-4

návodem ke štěstí. Její význam vystupuje tehdy, když citový zápal vyústí v úplném splynutí s danou činností.⁵⁷

2.3 Motivy a odměny dobrovolníka

Motivace každého člověka k dobrovolnictví je v zásadě věcí individuální. Dobrovolník se může angažovat proto, aby si zajistil lepší kvalitu života. Slouží ve prospěch ostatním a zlepšuje si tak svůj vlastní život. Jde tak o nejdůležitější motivaci. Tito jedinci mají rádi aktivní odpočinek, jsou rádi v okolí jiných osob, mají pocit, že mají nějakou cenu. Většina dobrovolníků má z vykonané práce zpětný zisk. Jiní dobrovolníci tvrdí, že tato práce má určitý smysl. Vidí v komunitě zodpovědnost, která mu přináší občanství. V tomto případě se necítí být sami dobrovolníky. Mnoho lidí vidí díky příslušnosti k náboženství v této práci duchovní povinnost nebo prostředek k vyššímu duchovnímu postavení. Dobrovolnictví navíc nabízí profesionální zkušenost, kterou je možno uvést v profesním životopisu a zvýšit tak vlastní hodnoty u zaměstnavatele. Dobrovolnictví umožňuje získávat velké množství kontaktů a přátel, což je důležité a nezbytné pro život.⁵⁸

2.4 Empatie

Jde o nejlepší způsob, jak porozumět druhému člověku, jak mu správně naslouchat. Z toho plyne zpětná vazba. Naslouchající musí odložit své starosti stranou a naslouchat jedinci nejen očima a ušima, ale hlavně srdcem. Empatie vede k sebepoznání a vnitřní očistě člověka, je kladen důraz na úplné a přesné pochopení jedince. O empatii můžeme mluvit až tehdy, když zážitek zpracujeme vědomě, dovedeme pochopit souvislosti, pojmenujeme je a interpretujeme. Svoji interpretaci si necháváme pro sebe, sdělujeme ji pouze výjimečně. Jsme tu proto, abychom jedince chápali, naslouchali mu, podporovali ho, ne abychom interpretovali. V empatii je velká míra rozumu spíše překážkou, ne vždy se dá postupovat podle určitých pravidel a schémat. Zaměřujeme se na jeho prožitek a na zvláštnost situace.

⁵⁷ HUBERT, A., *Emocionální inteligence*, ZEMS a Pragma, 1996, s.43, ISBN 80-903305-6-8

⁵⁸ http://cs.wikipedia.org/wiki/Dobrovoln%C3%ADk#Motivace_a_odm.C4.9Bny [cit 15.2.2010]

Základem empatie je komunikace, nejlepší formou by měl být dialog. Schopnost vcítit se je závislá na vývojové úrovni posluchače, na vzorech chování, vztazích, které ho ovlivňují.⁵⁹

2.5 Aktivní naslouchání

Při práci v pomáhající profesi je velmi důležité, kromě empatie a zvládnání emocí, také umět aktivně naslouchat. Snažíme se porozumět tomu, kdo se nám svěřuje a mluví o svých problémech. Pozorně vnímáme informace na podkladě základního tématu, v obrysech zachycujeme pojmy celé problematiky. Současně jedinci poskytujeme odezvu a dáváme mu najevo, že ho vnímáme a že mu rozumíme. Snažíme se pochopit, jak vnímá danou situaci, vcítit se do ní a sdílet s ním jeho problém. Toto naslouchání je velmi obtížné, málokdy je účinné, jak by mohlo být. Musíme se naučit číst z neverbálních projevů a tónů řeči. V aktivním naslouchání se můžeme dopouštět chyb, jako je skákání do řeči, nadřazenost, odvádění pozornosti. Říká se, že správně naslouchá ten, kdo kritizuje, reaguje, dává zpětnou vazbu a podporuje jedince.⁶⁰

⁵⁹ MIKULÁŠTÍK, M., *Komunikační dovednost v praxi*. Praha:Grada Publishing, 2003, s.103-104, ISBN 80-247-0650-4

⁶⁰ Tamtéž, s.101-103

II. PRAKTICKÁ ČÁST

3 ZÁKLADNÍ INFORMACE O VÝZKUMU

Téma bakalářské práce: „Postoj mládeže k dobrovolnictví ve Zlínském kraji.,,

Výzkum blíže zaměřen na mládež žijící v okolí města Valašské Klobouky a na jejich postoj k dobrovolnictví.

V této praktické části si autor bakalářské práce klade za cíl ověřit získané poznatky výzkumem a studií odborné literatury. Hlavní otázkou je zjistit, zda studenti jsou seznámeni s touto problematikou, jestli se zapojují do nějakých dobrovolných akcí, jakou mají motivaci k této práci a jaký k této problematice zauímají postoj.

3.1 Výzkumný problém

1. Je mládež informována o dobrovolnictvím?
2. Zapojují či zúčastňují se dobročinných akcí?
3. Jakou mají k dobrovolnické práci motivaci?
4. Jaký postoj k dobrovolnictví zauímají?

3.2 Dílčí výzkumné problémy

1. Které pohlaví se více zapojuje do dobrovolnictví?
2. Studenti kterých škol se více angažují do dobrovolnictví?
3. Byla mládež někdy seznámena s dobrovolnictvím?
4. Prostřednictvím koho jsou informováni o této činnosti?
5. Kdo je k dobrovolnictví přivedl?
6. Zúčastnili se v minulosti nějakých dobrovolných aktivit, akcí?
7. Zúčastňují se pravidelně dobrovolných aktivit, akcí?
8. Jaké oblasti v dobrovolnictví jsou nejvíce vyhledávané?
9. Jsou členy nestátní neziskové organizace?
10. Jaký mají přehled o existenci dobročinných akcí, organizací či sbírkách?
11. Proč se dobrovolnictví věnují ?

12. Jaký z toho mají pocit?
13. Jaký mají názor na dobrovolnictví?
14. Co v dobrovolnictví vidí?

3.3 Cíle výzkumu

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jak dalece se studenti, docházející do středních škol ve Valašských Kloboukách, pohybují v problematice dobrovolnictví.

Význam tohoto výzkumu je závislý na odpovědích ze strany dotazovaných. Dílčími cíli jsou odpovědi na jednotlivé otázky v dotazníku, které jsou také formulovány v dílčích výzkumných problémech.

3.4 Metodika výzkumu

- Aplikovaný, empirický, kvantitativní výzkum
- Popisný výzkumný problém
- Dotazníkové šetření
- Cílová skupina - studenti SŠ a SOU (4.ročníky, 3.ročníky)
- Technika: dotazník, analýza dat

3.5 Schéma samotného výzkumu

Aby byla návratnost dotazníků co nejvyšší, bylo nutné, aby se respondenti zúčastnili výzkumu přímo ve vyučovacích hodinách. K získání tohoto souhlasu bylo důležité, aby dotazníkové šetření z časového hlediska nenarušilo velkou část výuky. Proto bylo vhodné směřovat výzkum do neodborných předmětů na všech školách. Z těchto důvodů bylo na místě poskytnout informace o účelu dotazníku učitelům, kteří dotazníky předložili studentům. Za samozřejmé bylo považováno přiložení komentáře a návodu k vyplnění dotazníku samotným respondentům přímo v dotazníku. (Viz příloha PI)

Dotazník byl složen z kombinací otázek otevřených, uzavřených a polouzavřených.

(Viz tabulka č.1)

Tabulka č. 1 Charakteristika otázek

Typ otázky	Otázka č.
otevřené	2,3,11
uzavřené	1,4,5,10,12,13,14,15
polouzavřené	6,7,8,9

Otázky otevřené nás informují o studiu respondenta na příslušné škole, ročníku a jeho znalostech o existenci dobrovolných akcích, organizací apod.

Uzavřenými otázkami zjišťujeme pohlaví respondenta, jeho informovanost o dobrovolnictví, popřípadě motivy a názory týkající se této činnosti.

Polouzavřenými otázkami se dovídáme o vztahu respondenta s dobrovolnictvím, zda mají s dobrovolnictvím nějaké dřívější zkušenosti, zda se zúčastňují pravidelných akcí, jaké oblasti se dobrovolnictví týká.

3.6 Předpoklady závěrů z dotazníkového šetření

U popisného problému nelze však obecně stanovit hypotézy a ověřovat je. Pro další zpracování tohoto výzkumu jsme si však mohli stanovit dílčí **předpoklady** těchto závěrů:

P1) Předpokládáme, že dívky se zapojují do dobrovolnictví minimálně v 60 procentech a chlapci maximálně ve 40 procentech.

P2) Předpokládáme, že studenti SOU se více zapojují do dobrovolných akcí než studenti SOŠ.

P3) Předpokládáme, že respondenti byli seznámeni s dobrovolnictvím alespoň v 70 procentech.

P4) Předpokládáme, že respondenti byli informováni s dobrovolnictvím v největším případě prostřednictvím školy.

P5) Předpokládáme, že k dobrovolnictví respondenty přivedli minimálně z 50 procent kamarádi.

P6) Předpokládáme, že alespoň 50 procent respondentů se v minulosti zúčastnilo dobrovolné akce.

P7) Předpokládáme, že minimálně 30 procent dotázaných se pravidelně zúčastňuje dobrovolných akcí.

P8) Předpokládáme, že alespoň 10 procent respondentů je členem nestátní neziskové organizace.

P9) Předpokládáme, že minimálně 50 procent respondentů věnujících se dobrovolnictví, dělají práci z důvodu být prospěšný, užitečný společnosti.

P10) Předpokládáme, že minimálně 50 procent respondentů vidí v dobrovolnictví velkou budoucnost.

Ad P1) K potvrzení či vyvrácení předpokladu poslouží otázka č.1 v dotazníku.

Ad P2) K potvrzení či vyvrácení předpokladu poslouží otázka č.3 v dotazníku.

Ad P3) K ověření předpokladu poslouží otázka č.4 v dotazníku.

Ad P4) Předpoklad je zkoumán prostřednictvím otázky č.5 v dotazníku.

Ad P5) Předpoklad je zkoumán prostřednictvím otázky č.6 v dotazníku.

Ad P6) K ověření předpokladu poslouží otázka č. 7 v dotazníku.

Ad P7) K potvrzení či vyvrácení předpokladu poslouží otázka č.8 v dotazníku.

Ad P8) K ověření předpokladu poslouží otázka č.10 v dotazníku.

Ad P9) K potvrzení či vyvrácení předpokladu poslouží otázka č.12 v dotazníku.

Ad P10) K potvrzení či vyvrácení předpokladu poslouží otázka č.15 v dotazníku.

3.6.1 Výzkumný vzorek

Základní soubor: Respondenti, studenti 4. a 3. ročníku středních škol (Gymnázia, SOŠ: Obchodní akademie, maturitní obory, SOU: Kuchař-číšník, Práce ve zdravotnických a sociálních zařízeních - pečovatelské práce, obory bez maturity) ve Valašských Kloboukách.

Výběrový soubor: záměrný výběr cílové skupiny

Předpokládaný rozsah: 125 respondentů

Realizace výzkumu se mohla uskutečnit díky svolení kompetentních pracovníků příslušných středních škol. Souhlas byl získán osobním kontaktem na místě realizace výzkumu na příslušné škole.

Výzkum probíhal na těchto školách:

- **Gymnázium a obchodní akademie Valašské Klobouky, Komenského 60, 76601 Zlín**
- **Střední odborné učiliště, Valašské Klobouky, Broumovská 456, 76601 Zlín**

3.7 Popis výzkumu

Dotazníkovým šetřením byl zkoumán postoj k dobrovolnictví u mládeže a to konkrétně na středních školách (Gymnázium, SOU, SOŠ) ve Valašských Kloboukách. Z nejvhodnějších skupin se nám jevil 3. a 4. ročník výše uvedených středních škol. Tento výzkum probíhal za pomoci dotazníkového šetření, prostřednictvím administrátorů (učitelů). Osobně jim byl vysvětlen záměr tohoto dotazníkového šetření a byly jim poskytnuty informace o vyplnění dotazníku. Návod k vyplnění dotazníku pro respondenty byl také součástí dotazníku. (viz příloha PI).

Hlavním cílem tohoto výzkumu je zjistit, jak dalece se dnešní Valašskokloboucká mládež angažuje do dobrovolné práce. Zda jsou vůbec seznámeni s touto činností, jestli se zúčastňují nějakých dobrovolných aktivit, jakou mají motivaci k této práci a jaký postoj k práci zaujímají. To jsou hlavní výzkumné otázky, na které se za pomoci dílčích otázek tohoto výzkumu budou hledat odpovědi.

Mimo jiné je dalším úkolem vyvrátit či naopak potvrdit předpoklady vycházející z odpovědí respondentů na jednotlivé otázky dotazníku. Jde o předpoklady, které tvrdí, že dívky se více zapojují do dobrovolnické práce než chlapci, studenti Gymnázíí se častěji účastní dobrovolných aktivit než studenti SOŠ, že studenti byli seznámeni s dobrovolnictvím alespoň v 70 procentech. Dále předpokládáme, že studenti byli seznámeni s dobrovolnictvím z převážné části školou, že k dobrovolnictví přivedl respondenta

v polovině případech kamarád. Dále usuzujeme, že minimálně polovina respondentů se zúčastnila v minulosti nějaké dobrovolné akce a méně než polovina se pravidelně zúčastňuje dobrovolných akcí. Také můžeme předpokládat, že alespoň desetina respondentů je členem nestátní neziskové organizace a polovina dělá tuto práci za účelem být prospěšný či užitečný společnosti a alespoň z poloviny v ní vidí respondenti velkou budoucnost.

Dalším námětem zkoumání je zjistit fakt, kterou oblast respondenti nejvíce upřednostňují. Dalším cílem bylo zjistit, zda studenti 3. a 4. ročníků mají přehled o existenci nějakých dobrovolných organizací, sbírkách apod.

Musíme však podotknout, že ne každý jedinec odpověděl na všechny otázky v dotazníku. To je však pochopitelné, neboť pokud jedinec nemá s dobrovolnictvím žádné zkušenosti, nemůže odpovědět na otázky týkající se této práce.

4 REALIZACE VÝZKUMU

Předchozí kapitola nás seznámila s přípravou výzkumu, kde jsme si vytyčili základní i dílčí výzkumné problémy, stanovili jsme si hlavní cíl výzkumu a potřebnou metodiku postupu práce. Nyní bylo načase převést výzkumnou teorii zkoumání do praxe. Úkolem této kapitoly je popis procesu realizace hlavního výzkumu a stanovení konkrétních výstupů – od vstupu do terénu až po interpretaci získaných dat.

4.1 HLAVNÍ VÝZKUM

Dotazníkového šetření se zúčastnily 4.(Gymnázia, SOŠ) a 3. (SOU) ročníky středních škol ve Valašských Kloboukách. Jde o tři 4. ročníky: Gymnázia (4-leté a 8-leté) a Obchodní akademie. A dva 3. ročníky: kuchař-číšník a pečovatelské práce. Výzkum byl proveden osobně za pomoci administrátorů (učitelů). Na všech školách byl výběr respondentů záměrný.

4.2 Obsahová a kvantitativní analýza

Od kompetentních pracovníků středních škol byla stanovena velikost základního souboru na 125 respondentů. Vzhledem k nepřítomnosti studentů ve výuce či z důvodu nižšího počtu studentů ve třídě byl výzkumný vzorek snížen na celkový počet **91 respondentů**.

Tabulka č.2 Přehled respondentů

	Základní soubor	vráceno	Nepřítomnost studentů, jiný počet žáků ve třídě	Zkoumaný vzorek
Gymnázium				
4-leté	25	24	1	24
8-leté	25	23	2	23
SOŠ				
Obchodní akademie	25	21	4	21

SOU				
Kuchaři	25	15	10	15
pečovatelky	25	8	17	8
celkem	125	91	34	91

4.2.1 Kvalitativní a kvantitativní analýza výsledků

Kvalitativní analýzu vycházející z dotazníkového šetření jsme v této práci pojali jako analýzu dílčích výsledků, která se týká vymezených výzkumných problémů nacházející se v praktické části bakalářské práce. Na základě tohoto významu byly vytvořeny předpoklady, které se budeme snažit potvrdit či vyvrátit v této části práce.

P1 Předpokládáme, že dívky se zapojují do dobrovolnictví minimálně v 60 procentech a chlapci maximálně ve 40 procentech.

Tabulka č.3 Podíl zapojení dívek a chlapců do dobrovolnictví

	Zkoumaný vzorek		Zapojení do dobrovolnictví	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
dívky	60	66 %	38	73 %
chlapci	31	34 %	14	27%
celkem	91	100 %	52	100 %

Interpretace:

Výsledky šetření nám ukazují, že z celkového počtu 60 dívek má zkušenosti s dobrovolnictvím více než její polovina. Pokud jde o zastoupení chlapců, pouze 14 z celkového zkoumaného počtu 31 jich přiznává, že se někdy zapojili či ještě zapojují do této lidu prospěšné práce.

Na základě těchto výsledků tedy usuzujeme, že náš předpoklad se vyplnil.

Komentář:

Docházíme dále k závěru, že z 91 dotazovaných studentů studujících na středních školách ve Valašských Kloboukách, má zkušenosti s dobrovolnictvím 52 studentů což činí 57 % celkového počtu.

P2 Předpokládáme, že studenti SOU se více zapojují do dobrovolných akcí než studenti SOŠ.

Tabulka č.4 Zapojení studentů SOU a SOŠ do dobrovolnictví

	Zkoumaný vzorek		Zapojení do dobrovolnictví	
	Absolutní četnost	Relativní četnost	Absolutní četnost	Relativní četnost
SOU	23	52%	16	67%
Kuchař-číšník	15		11	
pečovatelky	8		5	
SOŠ	21	48%	8	33%
Obchodní akademie				
celkem	44	100%	24	100%

Interpretace:

V tomto předpokladu je nutno upozornit na nevyrovnanost studentů ve třídách výše uvedených škol. Výsledek to však neovlivnilo, je zde vidět značná převaha studentů SOU zapojujících se do dobrovolných aktivit.

Je třeba si také uvědomit, studenti 3. ročníku SOU jsou aktivnější v dobrovolných aktivitách, než žáci 4.ročníku SOŠ.

Na základě výsledků z dotazníkového šetření předpoklad P2 přijímáme.

Komentář:

Z dotazníkového šetření bylo zjištěno následující: studenti SOU se zapojují do činnosti týkající se pořádání akcí ve prospěch společnosti nebo školy, tím máme na mysli zúčastňování se tříkrálových sbírek, burzy škol, hasičských soutěží, pořádání koncertů.

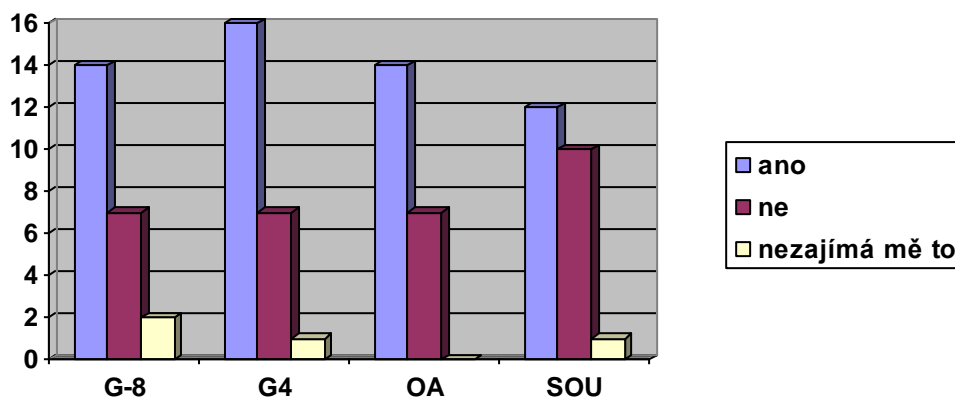
Studenti SOŠ se přiklánějí k práci zaměřující se na charitu, zúčastňují se také dobročinných akcí ve prospěch společnosti jako je Květinový den, Den Země - úklid odpadků.

P3 Předpokládáme, že respondenti byli seznámeni s dobrovolnictvím alespoň v 70 procentech.

Interpretace:

Z dotazníkového šetření bylo zjištěno, že z celkového počtu dotázaných pouze 56 studentů, tedy 62 % je informováno o této práci, je seznámeno s činností, problematikou či způsobu pomoci druhému jedinci. Celkem 31 studentů vůbec nebylo seznámeno s problematikou této práce a 4 studenti tvrdí, že jich tento obor nezajímá.

Obrázek č.1 seznámení studentů s dobrovolnictvím

Na základě výsledků z dotazníkového šetření předpoklad P3 odmítáme.

Komentář:

Z grafu můžeme vyčíst, že studenti Gymnázií mají větší přehled o této problematice, než například studenti SOU a SOŠ.

Vzhledem k předchozímu předpokladu zjišťujeme, že ačkoliv studenti SOU se více zapojují do dobrovolných aktivit než studenti SOŠ, seznámení s touto problematikou je na SOU však mnohem menší než na Gymnázích či SOŠ.

P4 Předpokládáme, že respondenti byli informováni s dobrovolnictvím v největším případě prostřednictvím školy.

V tomto případě se snažíme zjistit, kdo respondenty informoval o dobrovolnické práci. Stanovili jsme si předpoklad, že z větší části byli respondenti informováni o dobrovolnictví prostřednictvím školy. Respondent mohl být informován o této práci dále prostřednictvím letáků, medií, kamarádů nebo školy. Jedinec mohl brát v úvahu více možností, nemusel zmínit pouze jednu. Pokud ho s touto prací nikdo neseznámil, nezaznačil žádnou možnou odpověď.

Interpretace:

Po zpracování odpovědí jsme došli k závěru, že v nejvíce případech respondenti dostávají informace o dobrovolnictví díky svým **kamarádům**. Na druhém místě jsou to **média**, kdo zprostředkovává respondentům informace o dobrovolnictví a až na třetím místě skončila **škola**. V 7 případech to byly letáky, kdo zprostředkovává tyto informace. Je důležité podotknout, že 1/3 respondentů není o této práci **vůbec informována!**

Na základě těchto údajů předpoklad P4 odmítáme.

P5 Předpokládáme, že k dobrovolnictví respondenty přivedli minimálně z 50 procent kamarádi.

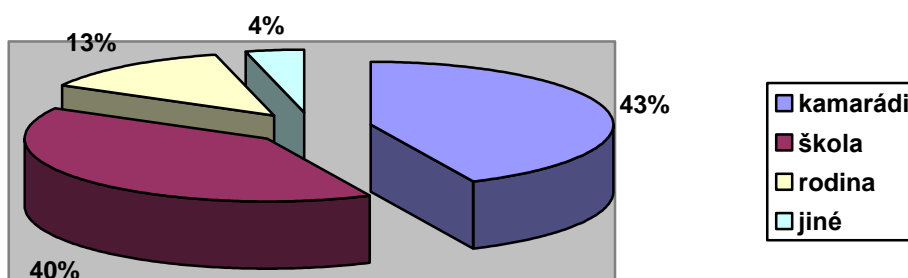
Cílem otázky v dotazníku bylo zjistit, kdo respondenty přivedl k dobrovolné práci. Předpokládáme, že jsou to z poloviny kamarádi, kdo respondenty přivedl k dobrovolnictví.

Respondent měl možnost vybrat si ze čtyř různých možností. K dobrovolnictví je mohla přivést škola, rodina, kamarád/ka, či někdo jiný. Pokud se respondent nikdy nezúčastnil této práce, neodpověděl na otázku. V některých případech však respondenti uváděli více možností, kdo je k dobrovolné aktivitě dovedl, což je možné, respondent se v tomto případě zúčastňuje ve svém životě různých aktivit.

Předpokládáme, že jsou to z poloviny kamarádi, kdo respondenty přivedl k dobrovolnictví.

Obrázek č.2

Podíl jednotlivých odpovědí

Interpretace:

Z analýzy odpovědí bylo zjištěno, že v největším počtu a to ve 27 případech (43 %) to byli kamarádi, kdo je k dobrovolnictví přivedli. 25 respondentů (40 %) uvedlo, že je k dobrovolné práci přivedla škola, v 8 případech (13 %) to byla rodina a 3 respondenti (4 %) uvedli jinou možnost. Jeden, který tuto odpověď zvolil, odpověděl následovně, že ho k dobrovolné práci přivedl skaut, 2 tuto odpověď bohužel nezdůvodnili.

Na základě těchto údajů předpoklad P5 odmítáme.

P6 Předpokládáme, že alespoň 50 procent respondentů se v minulosti zúčastnilo dobrovolné akce.

Úkolem bylo zjistit, zda se studenti dříve zúčastnili v průběhu života dobrovolných akcí. Ať už ve svém volném čase nebo díky škole. Předpokládáme, že alespoň 50 procent studentů posledního ročníku středních škol se v minulosti zúčastnilo dobrovolné akce.

Na tuto polouzavřenou otázku respondenti odpověděli jednoznačně „ANO nebo NE,, . V případě, pokud odpověděli ANO - byla otázka dále rozvětvena : Jakých dobrovolných aktivit ses zúčastnil/a? Kolikrát? Jejich úkolem bylo doplnit tuto kladnou odpověď.

Tabulka č.5 Zúčastnění se dobrovolnických aktivit v minulosti

	SOU		GYMNÁZIUM		SOŠ	CELKEM
	KUCHARŤ -ČÍŠNÍK	PEČOVATELKY	4-LETÉ	8-LETÉ	OBCHODNÍ AKADEMIE	
ANO	7	3	11	6	7	34
NE	8	5	13	17	14	57

Interpretace:

Z tabulky máme možnost vyčíst následující údaje. Z celkového počtu 91 respondentů se v minulosti zúčastnilo 34 studentů (37 %) nějaké dobrovolné akce. Až 57 dotázaných (63 %) uvedlo, že se nezúčastnilo žádné dobrovolné aktivity.

Do jakých dobrovolných aktivit se studenti středních škol nejčastěji zapojili?(SOŠ, SOU, GYMNÁZIA)

Jde často o hasičské akce, sběr odpadu v lese, sbírání odpadků - Den Země, sběr papíru, pečování o nemocného, měření ekologie, akce určené pro děti, údržba o lyžařský vlek, burza škol, pořádání koncertů či velitel na tábore.

Studenti Gymnázíí se zúčastnili těchto sbírek:

Tříkrálová sbírka, Světluška, Bílá pastelka, Květinový den, Postavme školu v Africe, Prodej pohledů - pomoc pro hipoterapii, sběr oblečení pro charitu.

Kolikrát se ve svém životě zúčastnili dobrovolných akcí?

Podle studie výsledků byl zjištěn fakt, že respondenti (34), kteří se v minulosti zúčastnili dobrovolné aktivity na tuto otázku ve většině případech buď neodpověděli nebo zmínili počet 1x, 2x, 3x, 5x či několikrát za život.

Na základě výsledků z dotazníkového šetření předpoklad P6 odmítáme.

P7 Předpokládáme, že minimálně 30 procent dotázaných se pravidelně zúčastňuje dobrovolných akcí.

Cílem této otázky našeho dotazníkového šetření je objasnit, zda se respondenti pravidelně zúčastňují dobrovolných akcí. Předpokládáme, že minimálně 30 procent dotázaných jsou pravidelnými účastníky dobrovolných aktivit.

Na tuto 8.otázku v dotazníku, taktéž polouzavřenou, respondenti odpověděli jednoznačně „ANO nebo NE, . V případě, pokud odpověděli ANO - byla otázka taktéž dále rozvětvena: Jakých dobrovolných aktivit se pravidelně zúčastňujete? Jak často? První otázka byla na doplnění, ve druhé měli za úkol vybrat z následujících možností: 1x/týdně , 1x/měsíčně , 1x/ročně.

Tabulka č.6 Zúčastnění se dobrovolnických aktivit pravidelně

	SOU		GYMNÁZIUM		SOŠ	CELKEM
	KUCHARŮV -ČÍŠNÍK	PEČOVATELKY	4-LETÉ	8-LETÉ	OBCHODNÍ AKADEMIE	
ANO	4	4	3	3	2	16
NE	11	4	21	20	19	75

Interpretace:

Tabulka nás informuje o těchto skutečnostech. Z celkové počtu 91 dotázaných 16 respondentů (18 %) uvedlo, že se dobrovolnictví věnuje pravidelně. Až 75 respondentů (82 %) tuto skutečnost odmítá. Dále z tabulky můžeme vyčíst, že pravidelnou činností se nejvíce zabývají studenti SOU, poté následují studenti Gymnázia a dále studenti SOŠ.

2 Studentky SOŠ uvedli, že se věnují pravidelně 1x/rok dobrovolnické činnosti. Jedna z nich se věnuje charitě a druhá se zúčastňuje Květinového dne v rámci školy.

Respondenti studující na 8-letém Gymnáziu uvádí: 1 student se pravidelně zúčastňuje běhu Terryho Foxe, 1 studentka se pravidelně stará o nemocnou blízkou osobu a jiná studentka se každý rok zúčastňuje Tříkrálové sbírky.

3 studentky 4-letého Gymnázia se pravidelně 1x/rok zúčastňují dobrovolných aktivit. Pouze jedna z nich uvádí, že je členkou sbírky Bílá pastelka.

4 studentky 3. ročníku oboru pečovatelské služby SOU jsou pravidelnými účastníky dobrovolných aktivit. Jedna z nich se 1x/rok účastní Tříkrálové sbírky, druhá studentka se podílí taktéž 1x/rok na pořádání hasičské soutěže a dvě z nich bohužel nedoplňují výše uvedené možnosti.

2 studentky 3.ročníku oboru kuchař - číšník SOU se pravidelně věnují dobrovolnické činnosti. Jedna z nich se této práci věnuje 1x/měsíc, druhá 1x/rok, neuvádí však jaké aktivity. Další 2 studenti téže oboru se taktéž věnují dobrovolnictví pravidelně. Jeden uvádí, že se podílí každoročně na pořádání koncertu, druhý se věnuje 1x/rok hasičům.

Předpoklad P7 také odmítáme.

P8 Předpokládáme, že alespoň 10 procent respondentů je členem nestátní neziskové organizace.

Z celkového počtu dotázaných (91), ani jediný student střední školy ve Valašských Kloboukách nevedl, že je členem nestátní neziskové organizace.

Předpoklad P8 proto také odmítáme.

P9 Předpokládáme, že minimálně 50 procent respondentů věnujících se dobrovolnictví, dělají práci z důvodu být prospěšný, užitečný společnosti.

V tomto předpokladu se snažíme zjistit, proč se respondenti dobrovolnictví vlastně věnují, jakou mají k této činnosti motivaci. Respondent si vybírá z následujících možností.

Může jej motivovat to, že získává nové zkušenosti a poznatky nebo ho může motivovat dosahování svých životních cílů, nebo dělá tuto práci proto, aby získal praxi v oboru.

My usuzujeme, že alespoň polovina se věnuje dobrovolnictví, protože chce být prospěšný, užitečný společnosti.

Interpretace:

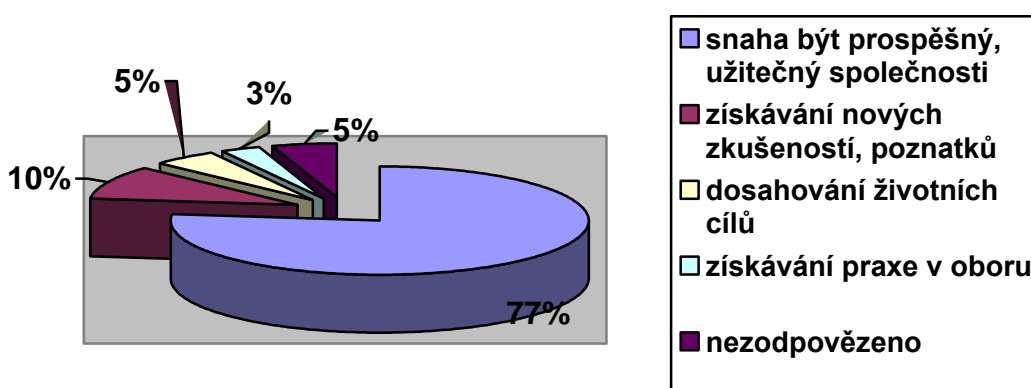
Uvedený graf (obr.č. 3) poskytuje procentuální vyjádření kategorií odpovědí z celkového vzorku respondentů. Jako nejvýznamnější kategorie respondentů se nám jeví po přehodno-

cení odpovědí skupina respondentů, která vidí takový motiv v dobrovolnictví, aby byl prospěšný, užitečný společnosti.

Z analýzy údajů docházíme k závěru, že až 77 % respondentů dělá či dělalo dobrovolnickou činnost proto, aby byl prospěšný, užitečný společnosti. 10 % studentů, zapojujících se to dobrovolnictví motivuje to, že získává nové zkušenosti, poznatky. 5 % studentům tato práce pomáhá v dosahování životních cílů a 3% tvrdí, že získává praxi v oboru. 5 % studentů, kteří se někdy věnovali dobrovolnictví, tuto otázku nezodpověděli.

Obrázek č.3

Podíl jednotlivých odpovědí

Komentář:

Za dobrovolníka byl považován ten respondent, který alespoň v jednom případě uvedl, že někdy v minulosti se zúčastnil dobrovolné akce nebo se pravidelně podílí na dobrovolných akcích.

Z celkového počtu dotázaných 91 respondentů byl tento počet snížen na 39 respondentů. Docházíme tak k závěru, že 43 % studentů posledního ročníku středních škol ve Valašských Kloboukách (Gymnázium, SOU, SOŠ) má nějaké zkušenosti s dobrovolnictvím.

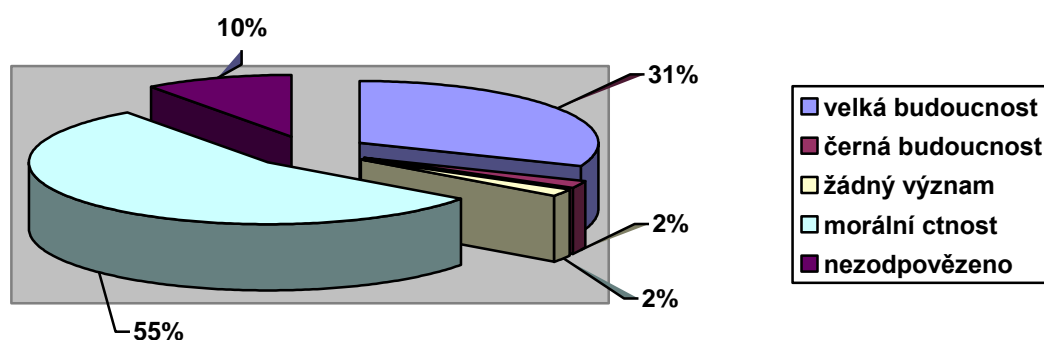
Na základě výsledků z dotazníkového šetření předpoklad P9 přijímáme.

P10 Předpokládáme, že minimálně 50 procent respondentů vidí v dobrovolnictví velkou budoucnost.

Poslední otázkou v dotazníku jsme se snažili zjistit, jak studenti středních škol vidí práci dobrovolníků, je jednou z otázek, kdy se snažíme posoudit, jaký zaujímají postoj k dobrovolnictví. Jde o typ otázky uzavřené, kdy respondenti vybírali ze čtyř možností. V dobrovolnictví mohou vidět velkou budoucnost, černou budoucnost, nevidí v ní žádný význam nebo zaujímají postoj, že jde pouze o morální ctnost.

Obrázek č.4

Procentuální vyjádření odpovědí

Interpretace:

Z grafu je možné zaznamenat, že více než polovina dotázaných vidí v dobrovolnictví pouze morální ctnost. 31 % studentů naopak tvrdí, že dobrovolnictví má velkou budoucnost. Až 10 % respondentů nám na tuto otázku neodpovědělo. 2 % studentů v ní vidí černou budoucnost a také další 2 % respondentů tvrdí, že nemá žádný význam.

4.2.2 Doplnující výzkum

Kromě ověření stanovených předpokladů bylo náplní výzkumu také zjistit, jaké mají studenti znalosti a také přehled o existenci různých dobročinných akcí, jaké znají sbírky, nadace či humanitární organizace.

V dotazníku šlo o 11. otázku, typ otázky otevřené, kdy se respondent mohl rozpovídat o svých znalostech v dobrovolnické oblasti.

Již z předchozích otázek jsme bohužel zaznamenali nízkou úroveň odpovědí určitých otázek v dotazníku. Mohlo to být způsobeno neochotou adekvátně odpovídat na jisté otázky nebo jednak neznalostí dané problematiky. Záměrně jsme využili typ otázky otevřené, aby bylo dosaženo co nejmenšího ovlivnění respondentů a bylo možné vyhodnotit znalosti a přehled o této problematice.

Interpretace:

Povaha otázky otevřené, která nám znemožňuje bližší vyhodnocování ve smyslu rozdělení respondentů do určitých kategorií, vzhledem k charakteru různých odpovědí jsme rozlišili respondenty do dvou skupin:

- Respondenti, kteří neodpověděli vůbec
- Respondenti, kteří uvedli 1 nebo více odpovědí

Z 91 dotázaných respondentů nám 27 respondentů neodpovědělo vůbec. Což činí na tuto otázku až 30 % respondentů, kteří se zdrželi odpovědi. To se nám jeví jako neuspokojivé. 64 respondentů uvedlo minimálně 1 odpověď.

Nyní zmíníme odpovědi, které jsme seřadili od nejčastěji uváděných možností:

Největší počet respondentů uvedlo ve 24 případech celonárodní sbírku „Bílá pastelka,, , která je věnována ve prospěch výukovým programům pro nevidomé, kterou pořádá Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých v ČR. Stejný počet respondentů uvedlo sbírku „ Světluška,, . Jde o stěžejní projekt Nadačního fondu Českého rozhlasu založený na solidaritě a dobré vůli lidí. Pomáhá dětem a dospělým s těžkým zrakovým postižením.

V 18. případech se respondenti shodli na neziskové humanitární organizaci „Charita České republiky,, , která se zabývá pomocí v nouzi, bez ohledu na rasu, národnost a náboženství.

Také v 18. případech se objevil název „ Kuře,, nebo „ Pomozte dětem,,. Jde vlastně o jedno a totéž. Tento dlouhodobý celonárodní projekt České televize a nadace rozvoje občanské společnosti podporuje znevýhodněné a ohrožené děti do 18 let žijící v ČR. Součástí projektu jsou sbírkové a benefiční akce.

16 respondentů zmínilo nadační fond „Kapka naděje,, , která byla založena s hlavním cílem trvale podporovat transplantační centrum a hematologické oddělení na II. Dětské klinice FN Motol a dalších oblastech.

14 respondentů uvedlo sbírku „ Květinový den,, neboli „Český den proti rakovině,, . Jde o tradiční veřejnou sbírku zaměřenou na prevenci a na pomoc jedincům postižených rakovinou.

Dalších 13 respondentů se shodlo na „ Tříkrálové sbírce,, , která vznikla na základě staré lidové tradice. Česká charita dala tříkrálovému koledování nový rozměr a smysl. Od roku 2001 u nás každoročně organizuje tuto sbírku. Výtěžek jde na pomoc rodinám a lidem v nouzi. V 9. případech byla zmíněna Nadace Terezy Maxové, kdy slavná česká topmodelka zřídila nadaci s cílem všestranné podpory a pomoci opuštěným dětem. 8 respondentů uvedlo mezinárodní humanitární organizaci „ADRA,, , která poskytuje pomoc v nouzi (pomoc při živelných pohromách, válečné konflikty aj.) V 6. případech byla zmíněna humanitární organizace „Člověk v tísni,, s cílem pomáhat v krizových oblastech a podporovat dodržování lidských práv ve světě. Také 6 respondentů uvedlo „Sbírku na Haiti,, a nějaké „Dobročinné koncerty,, . 4 respondenti uvedli „Nadaci Jana Pivečky,, sídlící ve Slavičíně a zaměřující se na motivaci, výchovu a vzdělávání mladých lidí a na ochranu životního prostředí. Také bylo dále zmíněno centrum „Paraple,, , které pomáhá lidem ochrnutým po poranění míchy. Ve 3. případech se respondenti shodli na humanitárním občanském sdružení „Český červený kříž,, , na nadaci „Václava a Olgy Havlové,, , dále byla zmíněna „Adopce na dálku, sbírky v kostele, sbírky na katastrofy a mezinárodní, nevládní organizace Green Peace,, . Ve dvou případech se vyskytovalo dobročinné společenství „Kosenka,, , které spojuje zájem ochrany přírody se sídlem ve Valašských Kloboukách. Dále jsme se setkali s pojmem světová organizace „UNICEF,, , zabývající se ochranou a zlepšováním životních podmínek dětí, s občanským sdružením „DUHA,, , která organizuje volnočasové aktivity pro děti a mládež, s nadací Dětský fond a jejím projektem „Ostrov života,, , s programem STOP AIDS zaměřenou na prevenci AIDS.

V jiných případech jsme se mohly setkat s odpovědí: Avon - výtěžek z prodeje, centrum pro rodinu - Sluníčko, Projekt SŠ - Postavte školu v Africe, Běh Terryho Foxe, Adorea - dobrovolnické centrum Vsetín.

ZÁVĚR

Základním cílem našeho výzkumu bylo zmapovat situaci, jaký přehled mají studenti posledních ročníků maturitních i nematuritních oborů ve Valašských Kloboukách o dobrovolnické práci a jaký postoj k této práci zaujímají.

Hlavním úkolem bylo stanovit si základní výzkumné problémy, které tvoří základ našeho výzkumného šetření. Prostřednictvím dílčích výzkumných problémů jsme se snažili dospět k závěrům zkoumání a k objasnění základních výzkumných otázek. Pro dosažení všech stanovených dílčích cílů, tj. zodpovězení výzkumných problémů bylo potřeba, aby respondenti zodpověděli všechny důležité otázky v dotazníku. Důležité však je upozornit na to, že ne každý respondent odpověděl na každý typ položky. To je ale přirozené, neboť pokud respondent nemá žádné zkušenosti s touto prací, nemůže na všechny otázky odpovědět. Nicméně všechny otázky v dotazníku potřebné k zodpovězení výzkumných problémů byly vyplněny a my mohli dělat potřebné závěry.

Prvním výzkumnou otázkou bylo zjistit, zda jsou studenti vůbec s dobrovolnickou prací seznámeni. Z našeho šetření bylo zjištěno, že pouze 62 % respondentů ví, na co je tato práce zaměřena, co tato práce obnáší a přináší samotnému člověku. Díky dílčím otázkám jsme si uvědomili, že jsou to právě kamarádi, prostřednictvím koho jsou studenti informováni o této problematice. Ne však školou, jak jsme mylně předpokládali. Jsou to také kamarádi, kdo respondenty k dobrovolnictví nejčastěji přivedli.

Na otázku, jestli se studenti středních škol zúčastňují či zapojují dobročinných akcí, aktivity, bych vzhledem k dosaženému šetření konstatovala, že v minulosti se ani polovina dotázaných nezúčastnila žádné dobrovolné aktivity. Pokud bereme v úvahu pravidelnou činnost, jen 18 % respondentů se hlásí k tomu, že jedenkrát za rok se účastní dobrovolné aktivity, ve většině případech dobrovolné sbírky.

Dalším hlavním cílem bylo soustředit se na to, jak jsou respondenti k lidu prospěšné práci motivováni. Náš stanovený předpoklad se vyplnil, pokud jsme uvažovali, že ti jedinci, kteří dělají tuto práci pro lidi se snaží být prospěšný, užitečný společnosti. Potvrdilo se nám to až v 77 %. Jiní se snaží získat nové poznatky, zkušenosti ostatní tuto práci vidí v dosahování životních cílů.

Konstrukce výzkumného nástroje byla podřízena našemu záměru a možnostem aplikace. Otázky obsažené v našem výzkumném dotazníku resp. odpovědi na tyto otázky nezabí-

hají příliš do hloubky dané problematiky, ale mají poskytnout orientaci v problému. Užší charakter šetření neumožňuje samotná nevýhoda „povrchovosti“, dotazníkové metody a také omezení z hlediska času a prostoru při zadávání dotazníku. Jednoznačně se jevil vhodný sběr dat do vyučovacích hodin i z hlediska návratnosti a ochoty spolupracovat. Rozšíření výzkumného problému o další položky by znamenalo proniknutí více do hloubky, ale vzhledem k narušení výuky by to bylo ze strany kompetentních pracovníků škol stěží akceptovatelné.

Z výše uvedeného bychom měli vyvodit závěr, jaký postoj zaujímá mládež žijící v okolí města Valašských Klobouk k dobrovolnické práci. Ačkoliv bylo zjištěno, že jedinci se v této problematice mnoho neorientují, neodpovídají adekvátně a srozumitelně či vůbec na položené otázky, vidí více než polovina dotázaných v této práci pouze morální ctnost. Na druhé straně vidíme, že tu je i skupina jedinců, kteří vidí v dobrovolné práci velkou budoucnost. Také usuzujeme, že vzhledem k 11. otevřené otázce v dotazníku je jejich přehled o existenci humanitních organizací, sbírkách dosti široký. Myslím si, že je to věc vysoce individuální, je na každém člověku, zda se chce zapojit bez nároku na odměnu do nejrůznějších dobrovolných aktivit. Je to dáno do jisté míry také výchovou rodičů, k čemu děti vedou. Také tu důležitou roli hraje škola. Ta by měla žáky více seznamovat s touto činností, motivovat je, připravovat a nabízet nejrůznější aktivity pro zapojení se, které budou bezpochyby nejen ve prospěch společnosti, ale hlavně ve prospěch sobě samému.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BEDNÁŘOVÁ, Z., PELECH, L., *Slabikář sociální práce na ulici*, Brno:DOPLNĚK, 2003, s.104, 1.vyd., ISBN 80-7239-148-8

HUBERT, A., *Emocionální inteligence*, ZEMS a Pragma, 1996, s.88, 1. vyd., ISBN 80-903305-6-8

KLAPAČ, M., *Psychologie v praxi*, Praha: Transal Books, 1994, s.87, 2.vyd., ISBN 80-900954-1-0

KOPŘIVA, K., *Lidský vztah jako součást profese*. Praha:Portál, 2006, s.147, 5.vyd., ISBN 80-7367-181-6

LANGMEIER, J., KREJČÍŘOVÁ, D., *Vývojová psychologie*. Praha:Grada Publishing, 2006, s.365, 2.vyd., ISBN 80-247-1284-9

MARTINEK, M., *Praktická teologie pro sociální pracovníky*. JABOK -Vyšší odborná škola sociálně pedagogická a teologická, 2008, s.176, 4.vyd., ISBN 978-80-904137-2-6

MIKULÁŠTÍK, M., *Komunikační dovednost v praxi*. Praha:Grada Publishing, 2003, s.368, 1.vyd., ISBN 80-247-0650-4

NAKONEČNÝ, M., *Sociální psychologie organizace*. Praha:Grada Publishing, 2005, s.228, 1.vyd., ISBN 80-247-0577-X

SANG H. K., *Tisíc a jeden způsob jak motivovat sebe i druhé*, Management Pres, 1996, s.161, 1.vyd., ISBN 80-85943-96-4

Zákon č. 198/2002 Sb.ze dne 24.dubna 2002 o dobrovolnické službě

INTERNETOVÉ ZDROJE:

<http://www.adorea.cz/caste-otazky.php#5> [cit.15.2.2010]

http://www.dobrovolnik.cz/l_lide.shtml [cit. 11.2.2010]

<http://neziskovky.cz/cz/fakta/darcovstvi/> [cit. 11.2.2010]

http://cs.wikipedia.org/wiki/Dobrovoln%C3%ADk#Organizace_spojen.C3.A9_s_dobrovolnictv.C3.ADm [cit.15.2.2010]

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek č.1 seznámení studentů s dobrovolnictvím.....	50
Obrázek č.2 Podíl jednotlivých odpovědí.....	52
Obrázek č.3 Podíl jednotlivých odpovědí.....	56
Obrázek č.4 Procentuální vyjádření odpovědí.....	57

SEZNAM TABULEK

Tabulka č. 1 Charakteristika otázek.....	43
Tabulka č.2 Přehled respondentů.....	47
Tabulka č.3 Podíl zapojení dívek a chlapců do dobrovolnictví.....	48
Tabulka č.4 Zapojení studentů SOU a SOŠ do dobrovolnictví.....	49
Tabulka č.5 Zúčastnění se dobrovolnických aktivit v minulosti.....	53
Tabulka č.6 Zúčastnění se dobrovolnických aktivit pravidelně.....	54

SEZNAM PŘÍLOH P:

Příloha P I : Vzor dotazníku.....66

PŘÍLOHA P I: VZOR DOTAZNÍKU

Vážený studente, vážená studentko,

Jmenuji se Monika Manišová a jsem studentkou 3.ročníku sociální pedagogiky, na Fakultě humanitních studií UTB ve Zlíně. Byla bych moc ráda, kdybyste mi objektivně vyplnili tento dotazník. Dotazník je určen pro účely výzkumu mé bakalářské práce s názvem „ Postoj mládeže k dobrovolnictví ve Zlínském kraji.“ Dotazník je zcela anonymní.

Pokyny k vyplnění:

Není-li určeno jinak, **zakroužkujte** vždy jednu z možností. Popřípadě **doplňte** svými slovy nebo **vyberte** jednu z možností.

1. Pohlaví A) Muž

B) Žena

2. Jsem studentem :..... ročníku

3. Studuji na střední škole (doplňte) jaké?.....

4. Byl/a jsem někdy seznámena s dobrovolnictvím?

A) ano

B) ne

C) nezajímá mě to

5. O dobrovolnictví jsem byl/a informována prostřednictvím:

A) letáků

B) médií (TV, z rádia...)

C) kamarádi

D) škola

6. K dobrovolnictví mě přivedl/a:

A) škola

B) rodina

C) kamarád/ka

D) někdo jiný (doplňte)

7. Zúčastnil/a jsem se v minulosti nějaké dobrovolné akce? Popřípadě jakých a kolikrát :

A) ano (doplňte) jakých?

(doplňte) kolikrát?.....

B) ne

8. Zúčastňuji se pravidelně nějakých dobročinných akcí? Popřípadě jakých a jak často :

A) ano (doplňte) jakých?.....

(vyberte) jak často? 1x/ týdně, 1x/ měsíčně, 1x/ ročně

B) ne

9. Jaké oblasti se dobrovolnictví týká?

A) zdravotní / sociální

B) ekologické

C) pořadatel

D) jiná oblast (doplňte).....

10. Jsem členem nestátní neziskové organizace?

A) ano

B) ne

11. Jaké znáš dobročinné akce, organizace, sbírky apod.? (doplňte)

.....

12. Dobrovolnictví se věnuji, protože:

A) získávám nové zkušenosti, poznatky

B) pomáhá mi to v dosahování životních cílů

C) získávám praxi v oboru

D) snažím se být prospěšný, užitečný společnosti

13. Jaký jsem měl pocit z vykonané práce?

A) uspokojení

B) pochvala, uznání

C) smysluplné práce

D) zvýšené sebevědomí

14. Jsem názoru, že dobrovolnictví:

A) nahrazuje/ ulehčuje práci profesionálů

B) je důležitá či potřebná součást života

C) je vyplněním volného času osamocených lidí

D) umožňuje jedinci se vzdělávat, získávat nové zkušenosti, rozvíjet se

15. V dobrovolnictví vidím:

A) velkou budoucnost

B) černou budoucnost

C) žádný význam

D) pouze morální ctnost

Děkuji za spolupráci